

UiT Norges arktiske universitet

Handelshøgskolen ved UiT

Bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren

En kvalitativ casestudie om barrierer og drivere

Kseniia Maltceva

Masteroppgave i Regnskap og revisjon, BED-3907 – mai 2024

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et toårig masterstudium i Regnskap og revisjon ved UiT Norges arktiske universitet. Denne tiden har vært både krevende og lærerik.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til veilederen min, Nils Magne Larsen, for veiledning og støtte gjennom hele prosessen. Jeg setter stor pris på dine innspill og hurtige tilbakemeldinger.

Videre ønsker jeg å takke mamma for kloke og oppmuntrende ord, som er uvurderlig. Julia, Benjamin og Marit: takk for at dere har tatt seg tid til å korrekturlese oppgaven.

Jeg ønsker videre å takke min arbeidsgiver og gode kollegaer ved BFE-fakultetet for tilrettelegging og motiverende ord de siste to årene. Dette har betydd mye for meg.

Sist, men ikke minst ønsker jeg å takke alle informantene som har tatt seg tid til å stille opp på intervju. Uten dere hadde det ikke vært mulig.

Tromsø, mai 2024

Sammendrag

Det er stadig større oppmerksomhet rettet mot klima, miljø og samfunnsansvar, både nasjonalt og internasjonalt. Offentlige anskaffelser er et område som står for en betydelig andel av det totale klimafotavtrykket i Norge. Undersøkelsen gjennomført for noen år siden beregnet at anskaffelser og investeringer til det offentlig utgjorde 11.1 tonn CO₂-ekvivalenter. Offentlige anskaffelser er derfor et viktig verktøy for å oppnå Norges klimamål.

Til tross for det økende fokuset på bærekraftige offentlige anskaffelser og en stor politisk innsats på området, bidrar ikke det offentlige i stor nok grad til reduksjon av skadelig miljøpåvirkning gjennom offentlige anskaffelser. Formålet med denne oppgaven er å belyse hvilke barrierer og drivere som påvirker en vellykket implementering av bærekraftige anskaffelser i en av de største og mest innflytelsesrike sektoren - Universitets- og høyskolesektoren.

For å få svar på dette anvendes det en kvalitativ flercasestudiedesign med dybdeintervjuer av seks anskaffelsesrådgivere fra fem ulike universiteter. Intervjudata diskuteres i lys av tidligere internasjonal forskning og nasjonale undersøkelser om bærekraftige offentlige anskaffelser.

Studien gir innsikt i forhold som er viktige når det gjelder implementering av bærekraftige offentlige anskaffelser i UH-sektoren. Resultatene støtter tidligere forskning på området og avdekker at det eksisterer utfordringer som hemmer implementering av bærekraftige anskaffelser. Bedre veiledninger og opplæringsmateriell som dekker sektorens behov, engasjement fra ledelsen og brukere og ressursmangel er forhold som virker å være av en stor betydning. Samtidig finner jeg at pris ikke lenger synes å være et avgjørende aspekt ved en anskaffelse. Studien belyser videre forhold som er underutviklede drivere og avslører muligheter til å dra synergier.

Nøkkelord: Bærekraftige offentlige anskaffelser, grønne offentlige anskaffelser, offentlige anskaffelser, anskaffelser i Universitets- og høyskolesektor, barrierer og drivere

Forkortelser

CSRD - Bærekraftsdirektivet - Corporate Sustainability Reporting Directive

DFØ - Direktoratet for forvaltning og økonomistyring

FN - de forente nasjoner

FOA - forskrift om offentlige anskaffelser

IKT-utstyr - Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, datautstyr

KI - kunstig intelligens

LOA - Lov om offentlige anskaffelser

NKRF - kontroll og revisjon i kommunene

OECD - Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling

UH - Universitets- og høyskolesektor

UiB - Universitetet i Bergen

UiT - Universitetet i Tromsø

Innhold

1 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn og motivasjon.....	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Avgrensning	3
1.4 Oppgavens oppbygging	4
2 Teoretisk rammeverk	6
2.1 Begrepene anskaffelser og offentlige anskaffelser	6
2.2 Tradisjonelle anskaffelser og miljøvennlige anskaffelser.....	7
2.3 Det regulatoriske nivået.....	9
2.3.1 Internasjonalt og EU	9
2.3.2 Bærekraftige anskaffelser i Norge	10
2.3.3 Norsk regelverk.....	11
2.3.4 Anskaffelsesprosessen i Norge.....	13
2.4 Barrierer og drivere	15
2.4.1 Konseptuelt rammeverk	16
2.4.2 Kompetanse innenfor bærekraftige offentlige anskaffelser, opplæring og informasjonsflyt	16
2.4.3 Interessentenes holdninger til bærekraft	18
2.4.4 Ledelse	18
2.4.5 Økonomisk handlingsrom.....	19
2.4.6 Ressursknapphet	20
2.4.7 Oppsummering.....	21
3 Metode.....	22
3.1 Valg av problemstilling.....	22
3.2 Valg av vitenskapsteoretisk utgangspunkt.....	22
3.3 Metode	24
3.4 Forskningsdesign	25
3.5 Datainnsamling	27
3.5.1 Datainnsamlingsmetode	27
3.5.2 Utvalg og rekruttering.....	28

3.5.3 Intervjuguide	31
3.5.4 Gjennomføring av intervjuene	36
3.6 Opptak, bearbeiding og dataanalyse	36
3.7 Evaluering av oppgavens kvalitet.....	38
3.8 Bruk av KI	39
4 Empiri.....	41
4.1 Kompetanse	41
4.2 Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser.....	43
4.3 Ledelse.....	45
4.4 Økonomisk handlingsrom.....	47
4.5 Ressursknapphet	49
5 Analyse og diskusjon.....	51
5.1 Kompetanse	51
5.1.1 Kompetanse om regelverket.....	51
5.1.2 Opplæringsmateriell.....	52
5.1.3 Markedskunnskap	54
5.1.4 Kompetansen til behovshavere	55
5.2 Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser.....	56
5.3 Ledelse.....	58
5.4 Økonomisk handlingsrom.....	59
5.5 Ressursknapphet	61
6 Avslutning.....	62
6.1 Konklusjon.....	62
6.2 Oppgavens bidrag	63
6.3 Begrensninger og forslag til videre forskning	63
Referanseliste	65
Vedlegg.....	71
Vedlegg 1: Samtykkeskjema og infoskriv	71
Vedlegg 2: Godkjenning fra SIKT	74
Vedlegg 3: Intervjuguide	76

Figurliste

Figur 1: FNs 17 Bærekraftsmål (FN-sambåndet, u.å.).....	1
Figur 2: Sammenheng mellom konseptene	9
Figur 3: EUs grønne giv (European Commission, 2019 oversatt av Miljødirektoratet, 2021)10	
Figur 4: Tid, påvirkning og kostnader (DFØ, u. å.-a)	13
Figur 5: Tildelingskriterier etter terskelverdiene (Dahl, 2024)	14
Figur 6: Ressursbruk og fokus i anskaffelsesprosessen (DFØ, 2022b, s. 24)	15
Figur 7: Konseptuell modell av faktorer som påvirker bærekraftige anskaffelser, inspirert av Brammer & Walker (2011, adoptert fra Gelderman et al., 2016).....	21

Tabelliste

Tabell 1: Oppgavens struktur	4
Tabell 2: Beskrivelse av informantene	29
Tabell 3: Redegjørelse for spørsmål i intervjuguidens del 2	35
Tabell 4: Matrise brukt for analyse av funn (Inspirert av Grenness, 2020).....	38

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og motivasjon

Offentlig sektor handlet for 744 897 milliarder kroner i 2022 (SSB, 2023). For noen år siden engasjerte DFØ - Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, Asplan Viak for å beregne klimafotavtrykket fra offentlige anskaffelser og investeringer og de kom fram til 11,2 tonn CO2 ekvivalenter (Asplan Viak, 2019; Singsaas, 2024). I 2017 utgjorde klimafotavtrykket fra det offentlige 16% av landets totale utslipp (Riksrevisjonen, 2022).

Det offentlige har derfor en stor påvirkingskraft gjennom sine anskaffelser og investeringer i forhold til miljøhensyn. Ved å kjøpe bærekraftige varer, krever det offentlige at leverandørene omstiller seg og produserer mindre CO2, og dermed bidrar til et mer bærekraftig samfunn (Etse et al., 2021).

I regjeringens melding til Stortinget av 2021 er bærekraftige offentlige anskaffelser et norsk delmål 12.7 i FNs (de forente nasjoner) bærekraftsmål nr. 12 (Meld. St. 40 (2020–2021)). De 17 bærekraftsmålene representerer verdens kollektiv strategi for å bekjempe fattigdom, sosial ulikhet og klimaendringen innen 2030 (FN-sambåndet, 2015).

Figur 1: FNs 17 Bærekraftsmål (FN-sambåndet, u.å.)

Bærekraftige offentlige anskaffelser ble også nevnt i regjeringsplattformen for Jonas Gahr Støres regjering – Hurdalsplattformen. Regjeringen varslet i plattformen at regelverk og praksis for offentlige anskaffelser må endres på en slik måte at den bidrar til å løse viktige

samfunnsoppdrag, blant annet bærekraftig utvikling, bekjemping av sosial dumping og fremming av innovasjon (Regjeringen, 2021b).

Universitets- og høyskolesektoren (videre også omtalt som UH-sektor) har en betydelig innvirkning på nesten alle sidene av samfunnet (Etse et al., 2021) gjennom utdanning, forskning og formidling (Lozano et al., 2013; Ramisio et al., 2019 referert av Etse et al., 2021, s. 3). Det er også en av sektorene som handler mest (Fan et al., 2008 referert av Etse et al., 2021, s. 3). Det fremgår eksempelvis av UiBs - Universitetet i Bergen sin anskaffelsesstrategi for årene 2020-2024 (UiB universitetsstyret, 2020) at UiB alene kjøper for mer enn 1,7 milliarder årlig.

Selv om det målt i kroner kanskje virker uvesentlig, er universitetenes innflytelse målt i kunnskap betydelig: *«Jo flere universiteter som går sammen om felles krav til bærekraft på sentrale anskaffelsesområder som bygg, mat, IKT-utstyr, transporttjenester, møbler mv., jo mer troverdige blir kravene også for allmennheten»* (Nodland et al., 2023, avsn. 8).

Selv om bærekraft i offentlige anskaffelser står høyt på dagsordenen, lykkes ikke det offentlige med implementering av bærekraftshensyn i anskaffelsesprosesser i tilstrekkelig grad. Riksrevisjonen har i 2022 gjennomført en undersøkelse om grønne offentlige anskaffelser og vurdert hvorvidt offentlige oppdragsgivere praktiserer anskaffelser som bidrar til reduksjon i negativ miljøpåvirkning, samt undersøkt hvilke forhold som virker som barrierer og drivere for dette (Riksrevisjonen, 2022). I sin rapport konkluderer de med at det offentlige ikke bidrar i stor nok grad til å oppnå de miljømålene Norge har forpliktet seg til (Riksrevisjonen, 2022).

Selv om rapporten ikke spesifikt nevner UH-sektoren, er det nærliggende å tro at en sektor av den størrelsen, som årlig kjøper varer og tjenester for enorme summer, ikke utgjør et unntak.

1.2 Problemstilling

I lys av oppgavens bakgrunn og motivasjon, samt mangel på forskning i norsk kontekst på området, anser jeg det som meget aktuelt å gjøre en grundig undersøkelse av bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren.

Med utgangspunkt i og inspirert av Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser og andre kilder ble følgende problemstilling formulert:

Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?

Tema bærekraftige anskaffelser er mye omtalt i revisjonsfaget, og revisor som allmenhetens tillitsperson skal være pådriver for bærekraftig utvikling gjennom hjelp med styring og ledelse, strategiske beslutninger, analyse og rapportering på ikke-finansiell informasjon etc. (Revisorforeningen, u. å.).

Det er videre et stadig økende fokus på ikke-finansiell informasjon i rapportering – miljø, bærekraft og samfunnsansvar. I januar 2023 trådte Bærekraftsdirektivet - Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) i kraft i EU (PWC, 2024). Direktivet er gjeldende fra januar 2024 og betyr utvidelse i omfanget av rapporteringsplikten, slik at bærekraftsinformasjon skal være med i årsberetningen (PWC, 2024). Alt tyder på at Norges lovgiving vil følge etter EU (PWC, 2024).

NKRF - Kontroll og revisjon i kommunene har avgitt hørings svar til Finansdepartementet om Verdipapirlovutvalgets utredning om gjennomføring av EUs CSRD. De mener at det er størrelse på foretak og ikke type foretak som skal avgjøre om man omfattes av kravet for bærekraftsrapportering (NKRF, 2023). NKRF (2023) foreslår derfor at offentlig sektor også omfattes av dette kravet og ønsker lik praksis i offentlig og privat revisjon.

Dette kan potensielt bety at norske universiteter og høyskoler også vil måtte rapportere på bærekraft. I så fall vil organisasjonens påvirkning på miljø og mennesker gjennom anskaffelser og hvordan miljøendringer og anskaffelsesregelverk påvirker virksomheten, en såkalt dobbel vesentlighet, være helt sentralt (Lyng, 2023).

Problemstillingen fremstår derfor som svært relevant for studieprogrammet og samfunnet.

1.3 Avgrensning

Bærekraft er et begrep som består av flere dimensjoner, - økonomi, samfunnsansvar og miljø. DFØs definisjon av begrepet inkluderer også arbeidslivskriminalitet (DFØ, u. å.-b). Av hensyn til størrelsen på oppgaven vil studien handle primært om miljøaspektet i bærekraftige anskaffelser.

Det er også hensiktsmessig å fokusere på denne ene dimensjonen grunnet den nye lovendringen i anskaffelsesforskriften som nettopp omhandler klima- og miljødimensjonen. Videre er det denne dimensjonen UH-sektor må forholde seg mest til.

Det er likevel vanskelig å skille klima- og miljø fra de andre aspektene, da disse henger tett sammen og må løses parallelt (Meld. St. 40 (2020–2021)). Studien handler derfor om bærekraftige anskaffelser, som dekker alle aspektene, men vil ikke studere samfunnsansvar, miljø og arbeidslivskriminalitet på en like grundig måte. Avgrensningen i denne studien har samme logikk som i oppgaven til Mohammad og Fritzman (2022).

1.4 Oppgavens oppbygging

I dette delkapittelet skal det redegjøres for oppgavens struktur. Oppgaven består av seks hovedkapitler:

Kapittel 1	Innledning
Kapittel 2	Teoretisk rammeverk
Kapittel 3	Metode
Kapittel 4	Empiri
Kapittel 5	Analyse og diskusjon
Kapittel 6	Avslutning

Tabell 1: Oppgavens struktur

I neste hovedkapittel vil teoretisk rammeverk for oppgaven introduseres. Det vil redegjøres for de sentrale begrepene oppgaven dreier seg om – anskaffelser, offentlige anskaffelser, bærekraftige, grønne og sirkulære anskaffelser. Videre vil det gjøres rede for regelverket rundt bærekraftige offentlige anskaffelser både internasjonalt og lokalt i Norge, samt sammenhengen mellom disse. Deretter vil tidligere forskning knyttet til barrierer og drivere for bærekraftige offentlige anskaffelser presenteres.

I påfølgende kapittel vil valgt forskningsmetode og fremgangsmåte for utvalg, rekruttering og datainnsamling beskrives. Her vil en også ta stilling til oppgavens kvalitet, altså vurdering av hvordan validitet og reliabilitet er ivaretatt.

Kapittel 4 og 5 vil dreie seg om presentasjon av funn og påfølgende analyse og diskusjon av funnene opp mot tidligere presentert teori.

Til slutt følger kapittel 6, som vil presentere mine endelige refleksjoner, begrensninger som oppgaven er preget av, samt forslag til videre forskning.

2 Teoretisk rammeverk

All solid empirisk forskning tar utgangspunkt i allerede eksisterende litteratur på området (Eisenhardt & Graebner, 2007). I dette kapittelet gis det en presentasjon av relevante begreper, konsepter og tidligere forskning aktuelt for oppgavens problemstilling. Først vil det gjøres rede for strategien som ble brukt for å finne relevant litteratur.

Innledende litteratursøk ble gjort i Google for å finne svar på begrepene og konseptene, samt for å få inspirasjon til relevante søkeord for videre fordypende litteratursøk.

Etterfølgende litteratursøk ble i all hovedsak gjort i databasen Google Scholar, samt UiT Norges arktiske universitet sin database Oria. Følgende nøkkelord ble brukt:

- Bærekraftige/sirkulære/grønne offentlige anskaffelser
- Sustainable/green/sircular public procurement, barrier/drawbacks
- Implementation of sustainable/green public procurement
- Sustainable/green procurement higher education

Videre arbeid med å finne relevant litteratur involverte gjennomgang av litteraturlister til de aktuelle vitenskapelige artiklene. Flere kilder ble identifisert i litteraturgjennomgangen på området grønne offentlige anskaffelser av Cheng et al. (2018) med tittelen «Green public procurement, missing concepts and future trends - A critical review».

Sist men ikke minst, lot jeg meg bli inspirert av kilder som ble brukt i andre masteroppgaver som omhandlet temaet bærekraftige offentlige anskaffelser - Nikolajeva og Sørgård Hansen (2020) og Mohammad og Fritzman (2022).

2.1 Begrepene anskaffelser og offentlige anskaffelser

Anskaffelser eller innkjøp er uten tvil en helt sentral aktivitet i enhver organisasjon. Det finnes mange definisjoner av dette begrepet, men felles for alle er at det beskrives som en prosess, hvor man skaffer varer eller tjenester, som skal dekke bestemte behov til organisasjonen. DFØs anskaffelsesordboka gir følgende definisjon av begrepet anskaffelser: «aktivitet med sikte på å dekke et behov for varer, tjenester eller bygg og anleggsarbeider» (2023a, A-B-C).

Offentlige anskaffelser er følgelig «*det offentlige og offentlig kontrollerte foretaks kjøp av varer og tjenester*» (Andersen et al., 2023, s. 4) og er en prosess som er tungt regulert av lovverket (European Commission, 2017).

Tradisjonelt er anskaffelser i det private regulert av soft law eller meta law, mens det offentlige er regulert av hard law (Andrecka & Mitkidis, 2017). Det finnes flere definisjoner av hard og soft law, men vanligvis referer man til juridisk bindende forpliktelser som er presise når man snakker om hard law eller tradisjonell lov (Abbott & Snidal, 2000). Soft law på den andre siden defineres som kvasi-juridiske kilder, som ikke har like bindende kraft som tradisjonell lovverk, som for eksempel resolusjoner, erklæringer og retningslinjer (Druzin, 2017).

Dette skillet mellom anskaffelser i privat og offentlig har sammenheng med at det offentlige er bundet av internasjonale avtaler om å opprettholde standarder som omhandler bærekraft, i motsetning til anskaffelser i det private (Andrecka & Mitkidis, 2017).

2.2 Tradisjonelle anskaffelser og miljøvennlige anskaffelser

Tradisjonelle anskaffelser kalles av og til **grå innkjøp**, dvs. innkjøp som fokuserer kun på prisaspektet (Haugland, 2024). De siste årene har konseptene bærekraftige, grønne og sirkulære anskaffelser gjort sitt inntog internasjonalt og i innkjøps-Norge.

Begrepene bærekraftige, grønne og sirkulære anskaffelser brukes ofte om hverandre. Det er imidlertid ikke helt like begreper.

Begrepet **grønne anskaffelser** handler om miljømessige hensyn relatert til anskaffelser, mens konseptet bærekraftige anskaffelser også omhandler økonomiske og sosiale forhold, i tillegg til miljømessige (Andersen et al., 2023).

EU-kommisjonen (2008) refererer til grønne offentlige anskaffelser som:

a process whereby public authorities seek to procure goods, services and works with a reduced environmental impact throughout their life cycle when compared to goods, services and works with the same primary function that would otherwise be procured.
(s. 4)

Storbritannias regjering (2006) definerer **bærekraftige anskaffelser** som følger:

Sustainable Procurement is a process whereby organisations meet their needs for goods, services, works and utilities in a way that achieves value for money on a whole life basis in terms of generating benefits not only to the organisation, but also to society and the economy, whilst minimising damage to the environment. (s. 10)

De tre hoveddimensjonene av begrepet bærekraftige anskaffelser er derfor miljø og klima, samfunnsansvar og økonomi. Det er også verdt å merke seg at DFØ (u. å.-b) i tillegg til de overnevnte dimensjonene, inkluderer arbeidslivskriminalitetsaspektet i begrepet.

Bærekraftige anskaffelser er derfor et bredere begrep og samler miljøaspektene og sosiale aspektene under en paraply (Gyori, 2022).

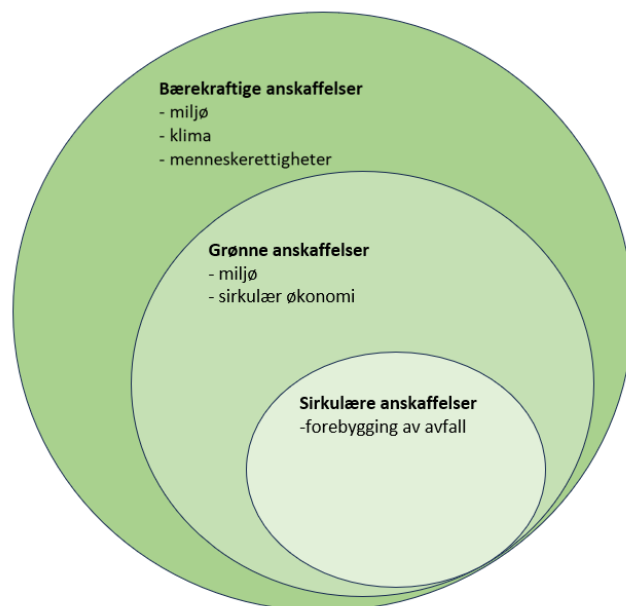
Sirkulære anskaffelser refereres ofte som et middel for å oppnå sirkulær økonomi (Gyori, 2022). Sirkulær økonomi dreier seg om å gå fra en økonomi hvor vi «*utvinner ressurser, produserer, forbraker, og kaster, til en økonomi hvor vi forvalter ressursene på en slik måte at vi forebygger at avfall oppstår*» (Haugland, 2024, s. 25).

EU-kommisjonen (2017) definerer sirkulære anskaffelser som en prosess som søker å bidra til å lukke energi- og materialsøyfer, samt minimere og helst unngå negative miljøpåvirkninger og opphoping av avfall gjennom hele livssyklusen.

Når man diskuterer ulike typer miljøvennlige anskaffelser, er det viktig å nevne innovasjonsaspektet av innkjøp i denne sammenhengen. DFØ refererer til **innovative anskaffelser** som innkjøp som løser en utfordring eller en mulighet, som det ikke finnes en løsning for i markedet (DFØ, 2023b). Oppdragsgivere bidrar til innovasjon i markedet ved å stille krav til miljø og bærekraft, samtidig som innovasjon fremmer en bærekraftig utvikling i samfunnet.

I denne oppgaven vil begrepet bærekraftige anskaffelser i hovedsak bli brukt og omfatte bærekraftige, grønne og sirkulære anskaffelser, ettersom alle tre typer anskaffelser har et felles mål om å minimere skadelig miljøpåvirkning.

Avslutningsvis vil jeg bemerke at noen kilder bruker begrepene om hverandre og for eksempel setter likhetstegn mellom bærekraftige og grønne anskaffelser. Tabellen under oppsummerer min forståelse av de forskjellige begrepene og sammenhengen mellom dem.

Figur 2: Sammenheng mellom konseptene

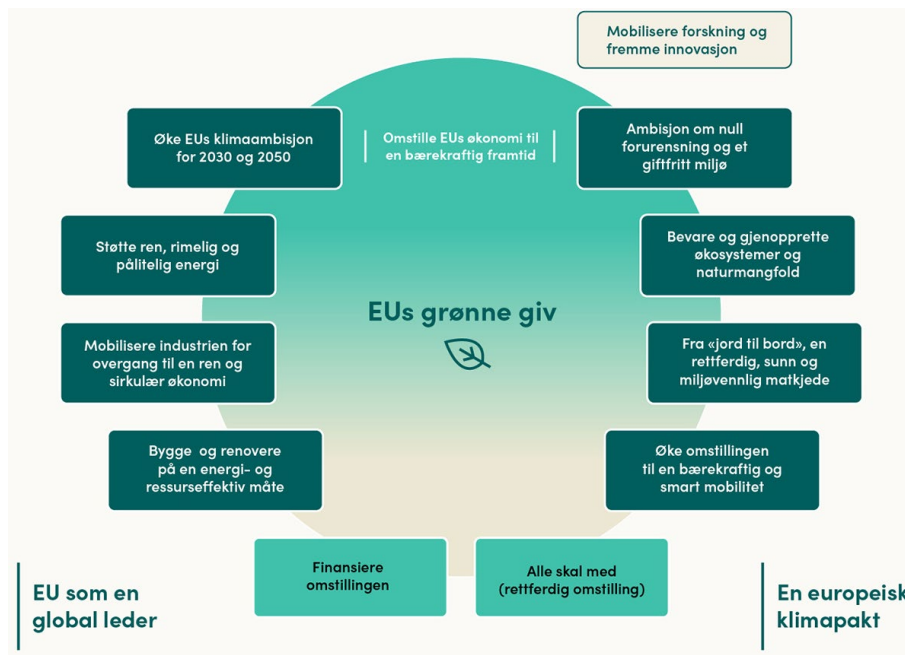
2.3 Det regulatoriske nivået

2.3.1 Internasjonalt og EU

Norge er blant 194 land, i tillegg til EU, som har sluttet seg til Parisavtalen (FN-sambåndet, 2023). Hovedpunktet i avtalen er at alle land skal minimere klimagassutslipp så fort som mulig og målet er at det skal oppnås klimanøytralitet innen 2050 (FN-sambåndet, 2023).

EU-lovgivningen på sin side fastsetter minimumskrav og harmoniserte regler for offentlige anskaffelser for å skape en rettferdig konkurransearena for alle bedrifter i hele Europa (Andrecka & Mitkidis, 2017).

I denne sammenhengen er det verdt å nevne The European Green Deal. Den Grønne given, som det også heter på norsk, er EUs grønn vekstrategi, som ble lansert i 2019, og som skal «sikre et mer bærekraftig og konkurransedyktig Europa» (Miljødirektoratet, 2021, 1. avsn.). Under dette programmet har EU utarbeidet miljøinitiativer for store og små virksomheter, foreninger og offentlig sektor. European Commission har utarbeidet kriterier (frivillige og pålagte) for anskaffelser i offentlig sektor, og innlemming av disse kan redusere skadelig miljøpåvirkning av et kjøp (European Commission, u.a.).

Figur 3: EUs grønne giv (European Commission, 2019 oversatt av Miljødirektoratet, 2021)

2.3.2 Bærekraftige anskaffelser i Norge

Norge har i posisjonsnotat av 20.04.2021 uttrykt intensjon om å styrke samarbeidet med EU og Europa og bidra til det grønne skiftet (Regjeringen, 2021a). Notatet nevner at den norske klimahandlingsplanen blant annet inkluderer klimarelaterte krav i offentlige anskaffelser som et instrument for å oppnå ambisjonene i den grønne given (Regjeringen, 2021a).

Regjeringen har i de senere år kommet med en rekke meldinger til Stortinget, som fremhever den sentrale rollen offentlige anskaffelser spiller i bærekraftig utvikling.

I 2009 ble det publisert en melding kalt "Det gode innkjøp", som understreket betydningen av offentlige innkjøp i arbeidet med bærekraftig samfunnsutvikling. Hver enkelt organisasjon må ta ansvar for å redusere skadelig miljøpåvirkning gjennom innkjøp (St. meld. nr. 36 (2008–2009)).

I 2018 la Regjeringen frem en melding «Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser» (Meld. St. 22 (2018–2019)) som tar for seg behovet for effektivisering og profesjonalisering av offentlige innkjøp, som et virkemiddel for å oppnå effektiv bruk av offentlige midler på den ene siden og samtidig bidra til å løse andre viktige oppgaver som miljøutfordringer.

I Regjeringens melding «Mål med mening» av 2021 (Meld. St. 40 (2020–2021)) er offentlige anskaffelser omtalt som et instrument for å oppfylle bærekraftsmålene innen 2030 ved å stimulere til utvikling av næringsliv og leverandørkjeder i en mer bærekraftig retning. Regjeringen oppfordrer til at offentlige anskaffelser brukes som et virkemiddel for å fremme innovasjon i markedet, som på sin side vil bidra til bærekraftige løsninger (Meld. St. 40 (2020–2021)).

Bærekraftig omstilling og den rollen offentlige anskaffelser spiller for å oppnå dette, er dermed et høyt prioritert politisk område i Norge. Dette understrekes også gjennom ulike tiltak, som for eksempel økte bevilgninger til DFØ. Regjeringen har styrket DFØ med 10 millioner kroner over Statsbudsjettet 2024 (Regjeringen, 2023), for å utvikle og bygge opp kompetansen rundt bærekraftige anskaffelser blant de offentlige innkjøpere. Dette er et viktig skritt i retning av mer bærekraftig Norge og oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser.

2.3.3 Norsk regelverk

I lys av den økte oppmerksomheten og den politiske støtten for bærekraftige anskaffelser omtalt i forrige delkapittel, er det viktig å se nærmere på hvordan slike anskaffelser reguleres i Norge.

Offentlige innkjøp med kontraktsverdi over 100 000 kroner eksklusive merverdiavgift reguleres i Norge av regelverket om offentlige anskaffelser – Lov om offentlige anskaffelser (LOA), samt forskrift om offentlige anskaffelser (FOA).

For anskaffelser under 100 000 kroner finnes det som regel interne rutiner og retningslinjer som skal regulere hvordan slike mindre innkjøp skal gjennomføres. I tillegg, har alle innkjøpere, uavhengig av kontraktsverdien de håndterer, en plikt til å overholde andre lover slik som forvaltningslovens regler om forsvarlig saksbehandling, offentlighetsloven og arkivloven (DFØ, u. å.-a).

Videre inneholder sjekklisten for anskaffelser med kontraktsverdi over 100 000 kroner, utarbeidet av DFØ, elementer som også kan anvendes på innkjøp under denne terskelverdien, som for eksempel skriftlig dokumentasjon av alle forespørsler og avtaler (DFØ, u. å.-a).

Anskaffelsesregelverket bygger på en rekke fundamentale prinsipper som er nedfelt i lovens §4. Denne fastslår at oppdragsgiveren i sitt arbeid med anskaffelser skal respektere grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet (Anskaffelsesloven, 2016). Disse reglene har en viktig funksjon i at de skal bidra til at offentlige ressurser brukes på en effektiv måte og medvirke til at offentlige oppdragsgivere utfører sine oppgaver med høy grad av integritet, som på sin side vil øke allmenhetens tillit til at anskaffelser gjennomføres på en samfunnstjenlig måte (Nærings- og fiskeridepartementet, 2017).

En av de mest sentrale bestemmelsene i Lov om offentlige anskaffelser, som er viktig for denne oppgavens tema, er lovens §5. Denne tilsier at *«statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning, og fremme klimavennlige løsninger der dette er relevant»* (Anskaffelsesloven, 2016, §5). Dette innebærer at fokuset ikke lenger entydig er på det økonomiske aspektet ved anskaffelser av varer og tjenester, og er et tydelig signal til markedet om prioriterte bærekraftshensyn (Lyng, 2022).

I Hurdalsplattformen refererte den sittende regjeringen til offentlige anskaffelser som et verktøy for å støtte viktige for samfunnet som helhet mål og det ble samtidig varslet at klima- og miljøhensyn skal vektes med 30 prosent som et minimum og mer der det er relevant (Regjeringen, 2021b).

I samsvar med dette, trådte nye forskrifter i kraft 01.01.2024 (Forskrift om endring i forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften), forskrift om innkjøpsregler i forsyningssektorene (forsyningsforskriften) og forskrift om konsesjonskontrakter (konsesjonskontraktforskriften)). Nå *skal* miljøkriteriet vektes med minimum 30 prosent, i motsetning til tidligere *«bør vektlegges med 30 prosent»*. Miljøkriterier kan erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, hvis det er tydelig at det gir en bedre effekt, jf. FOA § 7-9 (4) (Anskaffelsesforskriften, 2016). Målet med lovendringen er å stimulere til bærekraftige og nytenkende løsninger i markedet (Regjeringen, 2023).

Samtidig regulerer ikke lovverket hvordan innkjøpere skal håndtere bærekraftshensyn i en konkret anskaffelse, og det er et *«innkjøpsfaglig skjønn»* (Riksrevisjonen, 2022, s. 8) som i stor grad avgjør hvordan klima- og miljøhensyn i anskaffelser skal ivaretas i praksis.

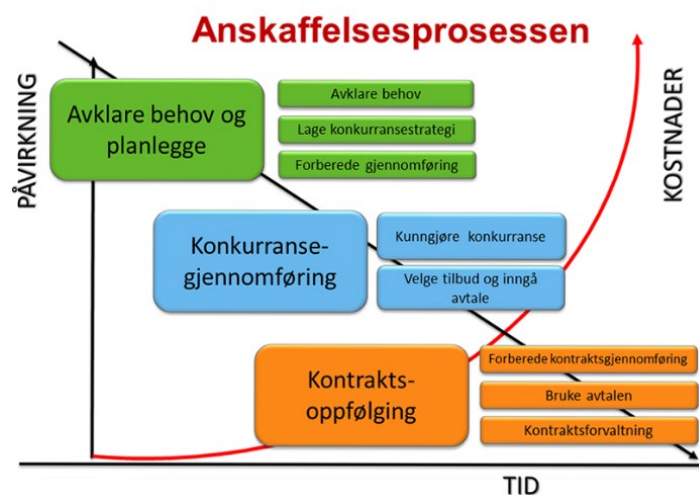
Som nevnt tidligere er det DFØs ansvarsområde å gi veiledning og utarbeide verktøy som skal bidra til økt kompetansenivå blant innkjøpere og som skal hjelpe å navigere i et komplisert regelverk som omhandler bærekraftige offentlige anskaffelser. Regjeringen har styrket DFØ gjennom statsbudsjettet for 2024 og formidler i tildelingsbrevet til direktoratet at et av prioriterte tiltakene er å øke kompetansen blant offentlige oppdragsgivere innen miljø og bærekraft i offentlige anskaffelser (Finansdepartementet, 2023).

Den 17.01.2024 lanserte DFØ en ny veileder om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Veilederen er et verktøy for en offentlig innkjøper, som bygger opp kompetansen og hjelper å innfri de nye kravene om bærekraft i offentlige anskaffelser (NKRF, 2023).

2.3.4 Anskaffelsesprosessen i Norge

Når vi går nærmere inn på barrierer og drivere for iverksettelse av bærekraftige anskaffelser, er det nødvendig å ha et klart bilde av hvordan denne prosessen er organisert. Det er avgjørende for å forstå den konteksten de offentlige anskaffelsesrådgivere befinner seg i.

Som skissert i Figur 4 er det tre viktige steg i anskaffelsesprosessen. I det følgende skal hvert trinn av denne prosessen beskrives for å gi et grundig innblikk i hva den prosessen innebærer.

Figur 4: Tid, påvirkning og kostnader (DFØ, u. å.-a)

Enhver anskaffelse starter med avklaring av behov og planlegging, samt forankring hos ledelsen. Det er i denne delen av anskaffelsesprosessen man i størst mulig grad kan påvirke hvor suksessfull og verdiskapende en anskaffelse blir (DFØ, u. å.-a).

På dette trinnet skal oppdragsgiver fastsette tildelingskriterier, dvs. punkter innkjøper skal vurdere tilbudene etter (DFØ, u. å.-a). Det er her FOA §7-9 kommer til anvendelse.

Størrelse på en mulig kontrakt og hvordan den ligger i forhold til nasjonale og EØS-terskelverdier vil avgjøre hvordan oppdragsgivere skal behandle klima- og miljøhensyn i tildelingskriterier. Nasjonal terskelverdi er fastsatt til 1,3 millioner kroner, mens EØS-terskelverdier varierer ut fra type kontrakt. Tabellen under gir et sammendrag av hvilke regler gjelder for hvilke terskelverdier:

<p>Del I Mellom 100.000 kr. og nasjonal terskelverdi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ingen prosedyreregler – dermed ingen forpliktelser til å oppstille tildelingskriterier. Hvis oppdragsgiver oppgir kriterier i relativ vekt/prioritert rekkefølge gjelder tilsvarende regler som i del II og III. 	<ul style="list-style-type: none"> Unntak: Forpliktelsene gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig. Skal begrunnes. 	
<p>Del II Mellom nasjonal terskelverdi og EØS-terskelverdi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bør angi klima- og miljøhensyn blant de tre høyeste prioriterte tildelingskriteriene – alternativt skal det stilles krav og det skal begrunnes. 		<ul style="list-style-type: none"> Krav kan erstatte kriterier når det er klart at dette gir bedre klima- og miljøeffekt. Skal begrunnes.
<p>Del III Over EØS-terskelverdi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Skal vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 %. 		
<p>Del VI Helse- og sosialtjenester over EØS-terskelverdi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Følger i praksis samme system som anskaffelser etter del I. Egne regler i §§ 30-1 til 30-10 i tillegg til reglene i del I. Hvis oppdragsgiver oppgir kriterier i relativ vekt/prioritert rekkefølge gjelder tilsvarende regler som i del II og III. 		

Figur 5: Tildelingskriterier etter terskelverdiene (Dahl, 2024)

Neste steg i anskaffelsesprosessen er gjennomføring av konkurransen. Valg av prosedyre og påfølgende konkurransegjennomføringen vil være avhengig av størrelsen på en fremtidig kontrakt (DFØ, u. å.-a). Kunngjøring av konkurransen, korrespondansen med leverandørene, valg av tilbud og inngåelse av avtalen foregår i dette stadiet.

Siste trinn i anskaffelsesprosessen er kontraktsoppfølging. Dette steget er meget viktig ettersom det er her oppdragsgiver sikrer at man faktisk får levert de tjenestene eller varer og man reduserer risiko for feil og misforståelser (DFØ, u. å.-a). Andre viktige oppgaver i dette

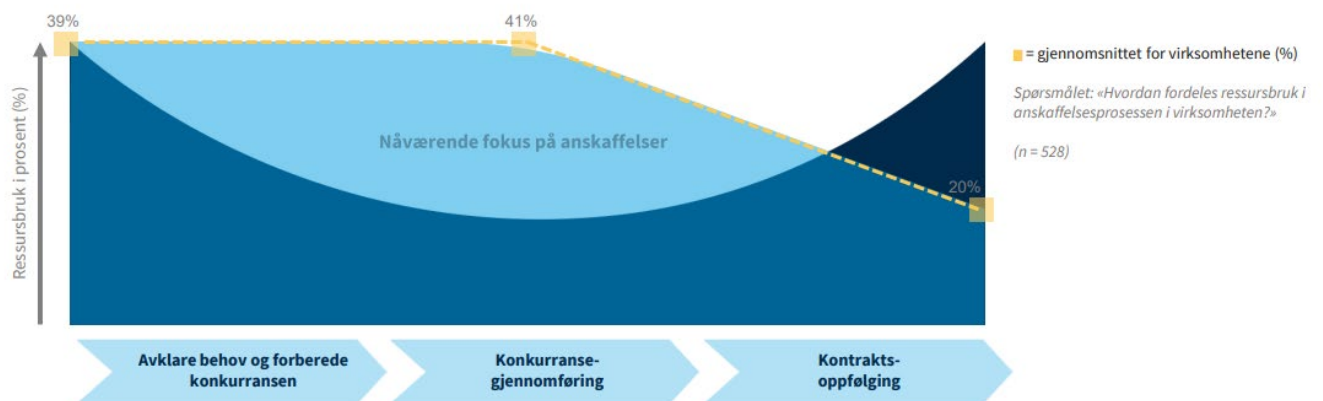
steget er kontroll at krav til miljø, menneskerettigheter og lønns- og arbeidsvilkår etterleves (DFØ, 2022a).

2.4 Barrierer og drivere

Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser konkluderer med at «Offentlige oppdragsgiveres anskaffelsespraksis bidrar ikke i stor nok grad til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger» (2022, s. 7).

Annethvert år gjennomfører DFØ anskaffelsesundersøkelsen. Undersøkelsen gjennomføres blant kommunale og statlige virksomheter, og formålet er å måle modenhet i offentlig innkjøp og gi et grunnlag for forbedring og utvikling (DFØ, 2022b).

Anskaffelsesundersøkelsen 2022 indikerer lignende funn som Riksrevisjonens rapport. Rapporten avdekker at oppgavene i oppfølgingsfasen av en kontrakt, som knytter seg til samfunnsansvar og miljø er de som ivaretas i minst grad og trenden er synkende sammenlignet med tidligere undersøkelser (DFØ, 2022a, s. 30). Figuren nedenfor viser nåværende tidsbruk i ulike faser av prosessen, hvor den mørkeblå figuren representerer den optimale ressursbruken:

Figur 6: Ressursbruk og fokus i anskaffelsesprosessen (DFØ, 2022b, s. 24)

Hva er grunnen til at det offentlige til tross for omfattende regelverk, betydelig arbeid og forskning, samt satsing fra myndighetene på område bærekraftige offentlige anskaffelser, ikke lykkes med å iverksette bærekraftshensyn i tilstrekkelig grad?

Forskning på området bærekraftige offentlige anskaffelser både i Norge og internasjonalt peker på flere mulige forklaringer. I det følgende presenteres barrierer og drivere for vellykket iverksetting av bærekraftige anskaffelser.

2.4.1 Konseptuelt rammeverk

Cambridge Dictionary (2024) definerer ordet “barriere” som noe som hindrer en eller gjør det mer komplisert i å gjøre noe. Drivere kan dermed betraktes som det motsatte av barrierer. Innen bærekraftige anskaffelser kan barrierer ses på som underutviklede drivere, som kan bli drivere dersom visse vilkår er oppfylt (Leal Filho et al., 2019). Videre i oppgaven vil det fremgå at enkelte faktorer som påvirker implementering av bærekraftshensyn i anskaffelser, kan bli drivere under visse forhold.

Basert på tidligere relevant forskning på området, er det identifisert fem hovedfaktorer som enten fungerer som drivere eller som barrierer i denne sammenhengen. Disse faktorene er kompetanse, interessentenes holdninger til bærekraft, ledelse, økonomisk handlingsrom og ressursknapphet.

I de påfølgende delkapitlene gjøres det rede for hver enkelt faktor med utgangspunkt i den tidligere forskningen som er gjort innen fagområde bærekraftige offentlige anskaffelser og som er relevant for problemstillingen i denne masteroppgaven.

2.4.2 Kompetanse innenfor bærekraftige offentlige anskaffelser, opplæring og informasjonsflyt

Riksrevisjonen (2022) påpeker at det mangler en helhetlig tilnærming og allsidig og brukervennlig materiell for å ivareta bærekraftshensyn i anskaffelser.

Anskaffelsesundersøkelsen (DFØ, 2022a) avslører at bare litt over en tredjedel av de offentlige virksomhetene som deltok i undersøkelsen føler at de har tilstrekkelig kompetanse innen miljø og klima knyttet til anskaffelser. Selv om respondentene opplever at de innehar akseptabel kompetanse innen anskaffelsesområdet som helhet, er det tydelig at det er stort potensial for et kompetanseløft innen klima- og miljøaspektet ved offentlige anskaffelser (DFØ, 2022a).

Også internasjonalt kan man se lignende utfordringer ved implementering av bærekraft i offentlige anskaffelser. OECD - Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (2015) nevner i sin rapport «Going green: Best Practices for Sustainable Procurement» at fravær av kunnskap om hvordan miljøstandarder skal implementeres i anskaffelsesprosessen er til hinder for vellykket implementering av grønne anskaffelser.

Flere studier påpeker at manglende forståelse for bærekraftige offentlige anskaffelser er en betydelig barriere for gjennomføring av mer miljøvennlige offentlige innkjøp.

Testa et al. (2016) kommer med et viktig bidrag til forståelsen av barrierer og muligheter innen grønne offentlige anskaffelser. Studien konkluderer med at kunnskap og bevissthet («*awareness*») på teknikker og prosedyrer for grønne offentlige anskaffelser er den største driveren og samtidig største barrieren for suksessfull implementering av grønne anskaffelser. Informert, bevisst og kompetent personell er helt sentral hvis man vil lykkes med dette (Testa et al., 2016). Studien poengterer videre at bruk av ekstern «know-how» i form av veiledninger, opplæringsmateriell må kombineres med effektiv og intensiv opplæring internt (Testa et al., 2016).

Young et al. (2016) i sin studie om bærekraftige anskaffelser i Australias og Storbritannias universiteter underbygger Testa et al.'s (2016) konklusjon om viktigheten av bedre forståelse av bærekraftige anskaffelser og påstår videre at sterk ledelse som fremmer ny kunnskap og endring er avgjørende for implementering av miljøhensyn i anskaffelser.

Mendoza et al. (2019) viser også at det er hovedsakelig manglende opplæring og forståelse av bærekraftige offentlige anskaffelser som er de største fallgruvene ved implementering av bærekraftige anskaffelser i det offentlige. De foreslår utvikling av kontrollmekanismer for å følge opp dette (Mendoza et al., 2019).

Thomson & Jacksons (2007) studie om bærekraftige anskaffelser i Storbritannias offentlig sektor avslører behov for bedre informasjonsflyt *på alle nivåer* for å utvide omfanget av bærekraftige anskaffelser. Engasjerte anskaffelsesrådgivere er ofte pådrivere for grønne anskaffelser, men det er viktig å vise at grønne anskaffelser vil bidra til oppnåelse av organisasjonenes mål også til de medlemmene av organisasjonen som er mindre motiverte for bærekraft (Thomson & Jackson, 2007). Presentasjon av informasjon om offentlige bærekraftige anskaffelser må være nøye gjennomtenkt og relevant for bruker (Thomson & Jackson, 2007).

Ikke minst viser studiene til Brammer & Walker (2011) og Pacheco-Blanco & Bastante-Ceca (2016) at kunnskap om markedet, dets modenhet og muligheter er en svært kritisk faktor for å kunne stille gode miljøkrav.

2.4.3 Interessentenes holdninger til bærekraft

Det er vanskelig å få gjennomslag for bærekraftige anskaffelser dersom interessentene (anskaffelsesrådgivere, ledelse, studenter, brukere) har avvisende holdninger til bærekraft, - «*stakeholders fatigue*» som Leal Filho et al. (2019) refererer til.

Studien til Grandia et al. (2015), som studerte adferden til nederlandske offentlige innkjøpere, kom fram til at dedikasjon og indre tro hos ansatte er av en avgjørende betydning. Jo mer de ansattes egne holdninger til bærekraft står i stil mer organisasjonens visjoner, desto mer øker engasjementet for å handle bærekraftig (Grandia et al., 2015). De ansatte må også oppfatte organisasjonens policyer som rettferdige, da dette medfører at de blir mer forpliktet og mer villig til å implementere bærekraftige anskaffelser (Grandia et al., 2015).

Studien til Leal Filho et al. (2019) viser videre at bærekraftige anskaffelser blir implementert hvis universitetet fremmer etisk og bærekraftig adferd, samt når interessentene stiller seg kritisk til organisasjonens miljøskadelig/bærekraftig adferd. Dette finner også Delmonico et al. (2018) og Ahsan & Rahman (2017) i sine studier.

Young et al.'s (2016) studie støtter dette og sier videre at innkjøpere i Storbritannias universiteter legger vekt på interessenter og deres forventinger i deres beslutningsprosess.

2.4.4 Ledelse

Ledelse er utpekt av flere forfattere til å være en av de viktigste faktorene som kan enten fremme eller hemme bærekraftige anskaffelser.

Dersom ledelsen støtter bærekraftige anskaffelser og det kommer til uttrykk i planer, strategier og målsettinger, vil dette bli implementert (Brammer & Walker, 2011).

Det er avgjørende at ledelsen stiller seg bak, slik funnene til McMurray et al. (2014), Young et al. (2016), Leal Filho et al. (2019), Aldenius & Khan (2017), Delmonico et al. (2018), Ahsan & Rahman (2017) og Aragão & Jabbou (2017) viser.

Imidlertid motbeviser Grandia et al. (2015) hypotesen om at «transformational» ledelse - ledelsen som er flink til å kommunisere en visjon og oppmuntre til endring - spiller en avgjørende rolle. Funnene i denne studien indikerer at en slik ledelsesstil kan gjøre jobben til anskaffelsesrådgivere lettere, men den har ikke en så betydelig effekt som tidligere antatt. Samtidig åpner Grandia (2015) opp for at enkelte lederskapsfaktorer kan påvirke bærekraftig adferd i større grad.

Et annet aspekt er hvordan ledelsen følger opp og evaluerer arbeid med bærekraftige anskaffelser. Mangelen på mekanismer for oppfølging og måling av bærekraftige anskaffelser, ved hjelp av statistikk og styringsinformasjon, er identifisert som en barriere i flere offentlige rapporter og er blant funnene i en rekke studier.

Mendoza et al. (2019) fremhever betydningen av tettere oppfølging og kontrollmekanismer, som ble diskutert i delkapittelet 2.4.2 og adresserte rollen av kompetanse. Testa et al. (2016) på sin side konkluderer med at grønne anskaffelser er betydelig påvirket av ledelsens strategiske valg, samt valg på drifts- og operasjonelt nivå.

OECD (2015) viser i sin rapport til at mangel på overvåkningsprosesser hvor bærekraft i anskaffelser lar seg måle er en utfordring. Dette er også gjenspeilet i Riksrevisjonens rapport som påpeker at det mangler statistikk og styringsinformasjon om bærekraftige offentlige anskaffelser (2022). Dette er helt essensielt for å kunne følge opp om målene blir nådd, både på et overordnet politisk nivå og på et organisatorisk nivå i den konkrete virksomheten (Riksrevisjonen, 2022).

2.4.5 Økonomisk handlingsrom

OECD (2015) nevner at oppfatningen om at grønne produkter og tjenester er dyrere fremdeles er en barriere for en vellykket iverksetting av grønne offentlige anskaffelser.

Anskaffelsesundersøkelsen 2022 (DFØ, 2022a) avdekker også at budsjettbegrensninger er et aspekt som hindrer bedre planlegging og gjennomføring av offentlige anskaffelser med bærekraftshensyn.

I følge Hidson & Clement (2008) vil høyere kostnad for bærekraftige varer og investeringer i prinsippet bli nøytralisert på mellomlang- og lang sikt, og at det i noen tilfeller finnes til og

med grønne alternativer i samme prisklasse eller med minimal prisforskjell sammenlignet med vanlige produkter.

Til tross for denne nøytraliseringen er det vanskelig for ledelsen å hensynta dette når beslutninger må tas med hensyn til kortsiktige planer og budsjetter. Krizek et al. (2012) hevder at universitetsledelsen ofte vil være mindre støttende for initiativer som krever evaluering av hele livssyklusen og fullstendig kostnad, da prisen fremdeles overstyrer mange andre hensyn.

Funnene i studien til Young et al. (2016) støtter dette. Selv om kostnaden for bærekraftige alternativer ikke blir så høy når man ser på hele livssyklusen under ett og fokuserer på lang sikt, er det fremdeles en utfordring for universitetsledelsen ettersom de må forholde seg til stramme årlige budsjetter (Young et al., 2016).

Thomson & Jackson (2007) oppgir også pris som en barriere for bærekraft i anskaffelser. De nevner også at det er enklere å begrunne en anskaffelse ut i fra prisaspektet enn når man må forholde seg til økonomiske, miljø- og sosiale fordeler som ligger langt frem i tid (Thomson & Jackson, 2007). Generelt sett er det enklere å ta et valg når de økonomiske besparelser som følge av en grønn anskaffelse er tydelig (Thomson & Jackson, 2007). Dette støttes av Aldenius & Khan (2017), som viser at betydningen av pris som faktor avhenger av konteksten, der høyere pris er mer akseptabelt når det gjelder et strategisk valg.

Mendoza et al. (2019) konkluderer med at offentlige anskaffelser ikke lenger kan ses på som en utgiftspost i et budsjett, men må behandles som en investering. De refererer videre til Spanish Local Decree av 1852 som fastslår at det offentlige ikke bare kan sikte på å oppnå «skitne» fordeler (fordeler oppnådd på en uetisk måte), men må finne ut hva ting virkelig koster og betale en rettferdig pris (Mendoza et al., 2019).

2.4.6 Ressursknapphet

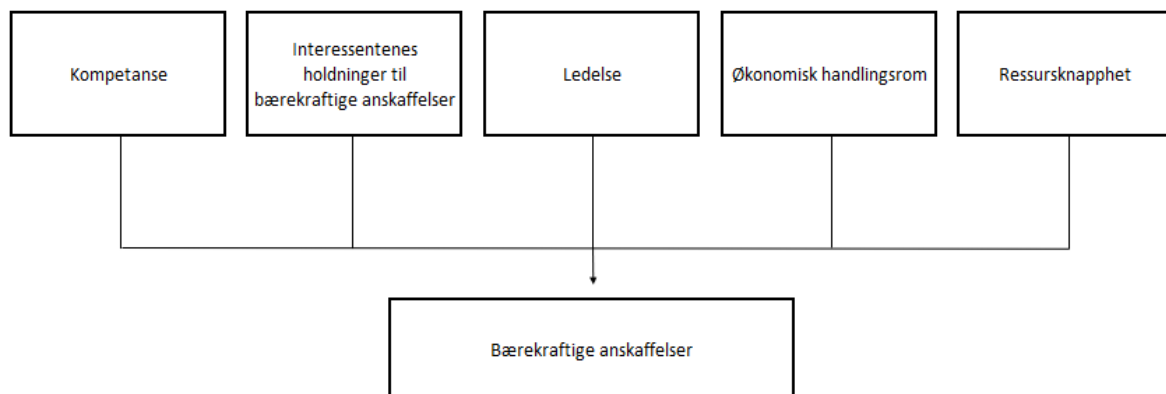
En av hovedfunnene i anskaffelsesundersøkelsen 2022 er at tid- og ressursmangel oppgis å være en av barrierene for gjennomføring av gode anskaffelsesprosesser med tanke på innovasjon, klima og miljø (DFØ, 2022a).

Lignende funn finnes også i internasjonale studier. Studien til Preuss (2007) viser at mangelen på ressurser gjør at offentlige anskaffelsesrådgivere i Storbritannia ikke kan gjennomføre grundige miljøanalyser.

Funnene i Elliot & Wright (2013) studie viser også at blant annet administrative barrierer, som tid og ressurser, hemmer universitetene fra å implementere bærekraftsagenda i større grad, sett fra studentforeningenes perspektiv.

2.4.7 Oppsummering

Figuren nedenfor illustrerer en modell som oppsummerer det konseptuelle rammeverket presentert i delkapitlene over og viser ulike faktorer som påvirker implementeringen av bærekraftige offentlige anskaffelser.

Figur 7: Konseptuell modell av faktorer som påvirker bærekraftige anskaffelser, inspirert av Brammer & Walker (2011, adoptert fra Gelderman et al., 2016)

Disse faktorene danner rammer for fokus i intervjuene og har hatt betydning for oppbyggingen av intervjuguide og spørsmålsstilling.

3 Metode

Dette kapittelet vil gi innsikt i valg av problemstilling, forskningsdesign, metode og metodikken ved analyse av innsamlet empiri. Det redegjøres videre for rekruttering av informantene og en presentasjon av dem. Avslutningsvis redegjøres det for oppgavens reliabilitet og validitet.

3.1 Valg av problemstilling

“Sound empirical research begins with strong grounding in related literature, identifies a research gap, and proposes research question that address the gap.”
(Eisenhardt & Graebner, 2007, s. 26)

Bakgrunnen for dette prosjektet springer ut av en genuin interesse for bærekraft, kombinert med min jobb i universitetssektoren. Allerede tidlig i studiet ble det klart for meg at masteroppgaven min, uansett valgt tema, ville ha en «bærekraftig» vinkel. Da jeg kom over Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftige offentlige anskaffelser, innså jeg at tema bærekraftige offentlige anskaffelser er a) meget aktuelt og mye omtalt i revisjonsfaget b) tilfredsstillende min personlige interesse for bærekraft og c) kan spisses til å omhandle Universitets- og høyskolesektoren - en vinkling som ikke tidligere har blitt grundig utforsket, spesielt ikke i Norge.

Problemstillingen, som lyder:

«Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?»

ble endelig formulert etter gjennomgang av DFØs veiledere, lesing av artikler i Khrono og PWC, stortingsmeldinger, rapporter, undersøkelser og vitenskapelige artikler.

3.2 Valg av vitenskapsteoretisk utgangspunkt

Før man kan gå videre til valg av metode, design, datainnsamlingsstrategi og analyse, må det tas stilling til hvilket vitenskapsteoretisk ståsted prosjektet tilhører.

Ontologi og epistemologi er to mest grunnleggende begreper når man diskuterer vitenskapsteori. Bell et al. (2022) gir følgende definisjon av begrepene: “*Ontology is about the assumptions we make about what it means for something to exist*” (s. 27). “*Epistemology is, therefore, a theory of knowledge*” (Bell et al., 2022, s. 30).

Følgelig, vil epistemologi og odontologi være tett knyttet sammen. Hver ontologisk standpunkt vil innebære et bestemt epistemologisk standpunkt, dvs. en forståelse av hvordan tilegne seg kunnskap om hvordan ting er (Bell et al., 2022, s. 30).

Det er viktig å ha en forståelse av disse fundamentale begrepene, da disse danner grunnlag for hva man velger å forske på og hvilket design man velger som vil mest effektivt fange essensen ved det vi ønsker å forske på (Bell et al., 2022, s. 27).

Innenfor konseptet ontologi finnes det to ulike retninger - objektivisme og konstruktivisme. Objektivisme refererer til at det finnes en objektiv virkelighet, uavhengig av forskeren eller den som observerer, mens konstruktivisme innebærer en subjektiv virkelighet, hvor sosiale fenomener er påvirket av den som ser på dem, og forståelsen av disse fenomenene er i konstant endring (Bell et al., 2022, s. 27-28).

Disse begrepene henger på sin side sammen med positivistisk og hermeneutisk (fortolkende) utgangspunkt innenfor epistemologi. Positivismen springer ut av et objektivistisk standpunkt i ontologi. Ettersom det finnes en objektiv virkelighet og alt lar seg observere og måle, må kunnskapen om denne virkeligheten samles inn enten via observasjon eller ved å måle den (Bell et al., 2022, s. 31). Dermed tar den utgangspunkt i en deduktiv tilnærming, hvor man starter med eksisterende teori og former hypoteser (antakelser), som må testes og bekreftes eller avkreftes (Bell et al., 2022, s. 27).

Det fortolkende utgangspunktet står i forbindelse med tidligere omtalt konstruktivisme. Man studerer virkeligheten etter subjektive kriterier og søker å forstå fenomener snarere enn å forklare dem, som i positivismen (Bell et al., 2022, s. 31). Induktiv logikk brukes i denne typen forskning, dvs. teorien blir utviklet av empirien (Bell et al., 2022, s. 27).

Tatt disse grunnleggende konseptene og standpunktene i betraktning, vil denne oppgaven og forskningsdesignet, som omtales i et påfølgende delkapittel, være preget av et subjektivistisk - fortolkende utgangspunkt. Denne oppgavens natur er av en slik karakter at man anerkjenner at det finnes en subjektiv forståelse av barrierer og drivere innenfor området anskaffelser blant

innkjøpere ved norske universiteter og høyskoler. Studien vil dermed forsøke å fortolke og forstå denne subjektive virkeligheten.

3.3 Metode

I lys av den tidligere omtalte subjektivistisk - fortolkende tilnærmingen, som denne oppgaven skal bygge på, er det naturlig å velge en kvalitativ forskningsstrategi. Denne strategien innebærer følgelig bruk av induktiv logikk for utvikling av teorien. Kvalitativ forskning tar hensyn til at virkeligheten ikke er konstant, men er i kontinuerlig endring, påvirket av individer (Bell et al., 2022, s. 37).

Golafshani (2003) skriver at kvalitativ forskning søker en forståelse av et fenomen i «*context-specific setting*» (s. 600) og refererer videre til Patton at denne settingen er en «*real world settings where phenomenon of interest unfolds naturally*» (Patton, 2001, s. 3 sitert av Golafshani, 2003).

Van Maanen (1983, sitert av Easterby-Smith et al., 1991) refererer til kvalitative metoder som en «*array of interpretive techniques which seek to describe, decode, translate and otherwise come to terms with meaning, not the frequency, of certain more or less naturally occurring phenomena in the social world*» (s. 9).

Jeg lar meg gjenta oppgavens problemstilling enda en gang for å illustrere og begrunne hvorfor kvalitativ forskningsstrategi egner seg best:

«Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?»

Oppgavens essens er å utforske hvilke faktorer som påvirker fenomenet, - bærekraftige offentlige anskaffelser i UH-sektoren, enten i en positiv eller negativ retning. Det søkes svar på hvorfor bærekraftige anskaffelser ikke blir implementert i større grad ved å se på hvilke barrierer og drivere dette beror på sett fra informantenes perspektiv.

Det forutsetter at det eksisterer en subjektiv forståelse av dette for hver av informantene som deltok i undersøkelsen. Det må derfor gjøres et forsøk på å forstå og tolke dette ut fra deres ståsted, samtidig som det anerkjennes at denne forståelsen er farget av individets oppfatninger og den settingen de befinner seg i.

Denne settingen består av flere elementer. Det er eksempelvis den virksomhet informantene er ansatt i, hvor miljøbevisst arbeidsgiveren er, hvilken kultur organisasjonen har, hvor miljøbevisst informanten selv er. Videre er det erfaringen med bærekraftige anskaffelser, utdanningsbakgrunn og erfaring på området som er av betydning for informantenes tolkning av virkelighet.

Ulike kombinasjoner og nyanser av disse faktorer hos informantene vil gjøre deres «virkeligheter» og deres forståelse av fenomenet unik. Dette gir mulighet for å studere bærekraftige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren i dybden, samt få et nyansert og et fargerikt bilde av hvilke faktorer som hemmer og fremmer dette. Denne tilnærmingen står i kontrast til kvantitativ metode, som forutsetter at det finnes en objektiv virkelighet som lar seg måle (Glesne & Peshkin, 1992, s.7, sitert av Golafshani, 2003, s. 598), men på en annen side kan gi en ensidig, generalisert resultat som ikke tar hensyn til de individuelle perspektivene.

3.4 Forskningsdesign

Forskeren har flere ulike design til disposisjon innen kvalitativ forskningsstrategi, og disse utgjør verktøyene en benytter seg av for å studere, forstå betydningen av og tolke fenomener. Valget av design avhenger av hvilke mål man ønsker å oppnå.

En av de mest utbredte hoveddesign som brukes innen kvalitativ forskning er en casestudie. Et casedesign brukes når man tror at fenomenet og dets kontekst er tett knyttet sammen og ønsker å studere fenomenet i konteksten det eksisterer i (Yin, 1994).

Casestudie er en foretrukket design når problemstillingen søker svar på spørsmål som "hvordan" og "hvorfor". Casedesign kan imidlertid også benyttes når forskeren har problemstillinger av typen "hva" og "hvilke", noe som kjennetegner eksplorativt casedesign (Yin, 1994). I det følgende skal det gjøres rede for hvorfor eksplorativt casedesign ble anvendt i denne oppgaven.

Det er vanlig å anvende kvalitative metoder, spesielt casestudier, på områder det er gjort lite forskning på. I slike tilfeller er det nyttig å bruke metoder som studerer fenomener i dybden. Funnene i slike studier kan brukes som hypoteser for videre kvantitativ forskning (Ghauri et al., 1995). Et eksplorativt casedesign er en velegnet metode for å oppnå dette.

Bærekraftige offentlige anskaffelser er et område som internasjonalt har blitt forsket en del på i de siste årene. Imidlertid er det begrenset med norsk forskning på dette området, spesielt når det gjelder implementering av bærekraftige anskaffelser i UH-sektoren og hvilke faktorer som påvirker vellykket implementering.

Et annet aspekt ved denne studien som taler for bruk av eksplorativt casesdesign er utvalget (som vil redegjøres nærmere for i påfølgende delkapittel 3.5), som er relativt homogent. Alle informantene er ansatte ved store og mellomstore universiteter og ingen fra høyskoler er representert. Dette gir lite grunnlag for å sammenligne disse utover de forskjellene som finnes mellom ulike universiteter i eksempelvis hvor langt de har kommet i bærekraftsarbeidet. Komparativt casesdesign, hvor man sammenligner flere caser i forhold til samme fenomen (Ghauri et al., 1995), egner seg derfor ikke i denne studien. Denne oppgavens formål er å *karaktarisere og forklare* faktorer som påvirker implementering av bærekraftige anskaffelser, samt *peke ut faktorer som er til felles* for flere caser, noe eksplorativt casesdesign egner seg godt til (Ghauri et al., 1995).

Til slutt, er målet i denne studien å gå i dybden på problemstillingen gjennom å studere ulike caser og på den måten utarbeide en helhetlig forståelse av fenomenet - «*Integrative interpretation*» (Selltiz et al., (1976) referert av Ghauri et al., 1995). Derfor er det hensiktsmessig å anvende et eksplorativt casesdesign i denne oppgaven for å utforske dette nærmere.

Videre er det naturlig å ta stilling til om studien skal studere en enkel case eller skal omhandle flere caser, altså en flercasestudie. I denne studien ble flercasesdesign ansett til å være en egnet tilnærming. Det er meget vanlig å studere flere caser for å kunne sammenligne disse, (komparativt casesdesign), men det er også utbredt å bruke flere caser ved en eksplorerende tilnærming. Dette gjør det mulig å få rikere data, som underbygger og utdyper teorien (Yin, 1994 referert av Eisenhardt & Graebner, 2007). På den måten fungerer ulike caser som eksperimenter og følger en replikasjonslogikk, som ved en kvantitativ forskning (Eisenhardt, 1989 referert av Eisenhardt & Graebner, 2007).

Valget i dette forskningsprosjektet falt på et flercasesdesign, da jeg vurderer at dette vil gi et solid grunnlag for analyse og utvikling av teori. Dette vil gjøre denne studien mer robust og pålitelig, da flere caser styrker forståelsen av fenomenet (Eisenhardt & Graebner, 2007), samt

gir et sterkere fundament for utvikling av teori (Yin, 1994 referert av Eisenhardt & Graebner, 2007).

3.5 Datainnsamling

Dette delkapittelet vil belyse datainnsamlingsprosessen, herunder metoden for datainnsamling, hvordan utvalget av informantene ble satt sammen, rekruttering og gjennomføring av intervjuene.

3.5.1 Datainnsamlingsmetode

Intervju anses å være den mest fundamentale av alle kvalitative metoder (Easterby-Smith et al., 1991). Det regnes som en mest effektiv måte å samle inn variert empirisk data på (Eisenhardt & Graebner, 2007). En ulempe med intervju som strategi for innsamling av data er at det kan være utsatt for forutinntatthet, da partiskhet og skjevhet kan påvirke kvaliteten på resultater. Disse skjevhetene kan imidlertid begrenses hvis forskeren velger flere informanter, som i tillegg har en dyptgående kunnskap om temaet og kan belyse problemstillingen fra ulike perspektiver (Eisenhardt & Graebner, 2007). Dette styrker argumentet for en flercasestudie.

Det finnes ulike måter å gjennomføre intervjuer på, inkludert strukturerte, ustrukturerte og semistrukturerte intervjuer. Strukturerte intervjuer kjennetegnes av forhåndsdefinerte spørsmål som forskeren ikke kan avvike fra, og denne intervjutypen er mest brukt i kvantitativ forskning (Bell et al., 2022, s. 210). Intervjuene i denne studien hadde en semistrukturert tilnærming, dvs. en mer fleksibel metode. En intervjuguide ble utarbeidet i forkant av intervjuene, men det var også rom for å stille oppfølgingsspørsmål til informantene om det var hensiktsmessig. Denne tilnærmingen egner seg når spørsmålene krever at informantene tenker seg om, vurderer svarene, samt når svarene skal studeres i dybden og bli grundig undersøkt (Easterby-Smith et al., 1991). Delkapittel 3.5.4 gir en mer detaljert beskrivelse av utarbeidelsen av intervjuguiden.

3.5.2 Utvalg og rekruttering

Hvordan utvalget av informanter settes sammen, er avgjørende for kvaliteten på dataene og empirien. Det er derfor svært viktig å velge en utvelgelsesmetode som er hensiktsmessig for å besvare forskningsspørsmålene.

Teknikker for tilfeldige utvalg, som brukes i kvantitativ forskning og muliggjør generalisering av data, egner seg ikke for studier som bygger på en kvalitativ tilnærming (Marshall, 1996). Dette er fordi man ikke er ute etter generalisering av data, men søker en dypere forståelse av kompliserte konsepter og problemer (Marshall, 1996).

I kvalitativ forskning finnes det en forståelse av at noen informanter innehar rikere innsikt enn andre og kan dermed bidra med mer for å belyse problemstillingen (Marshall, 1996).

Strategisk utvalg er dermed den metoden som er mest brukt i kvalitativ forskning. Denne teknikken innebærer at en forsker velger caser (informanter), som egner seg best for å belyse problemstillingen (Eisenhardt & Graebner, 2007; Marshall, 1996). Forskeren definerer da variabler, egenskaper ved informanter (caser) som kan ha betydning for deres bidrag til studien (Marshall, 1996). Dette bygger som oftest på forskerens kjennskap til tema, teoretisk rammeverk og funnene i selve studien (Marshall, 1996).

For å kaste lys over oppgavens problemstilling ble strategisk utvalgsmetoden anvendt ved valg av informanter. Det er et lite miljø av innkjøpere i Norge som kan gi informative og meningsfulle svar om offentlige anskaffelser i norske universiteter og høyskoler og som kan avdekke og forklare faktorer som påvirker arbeid med bærekraftige anskaffelser. En må derfor ha en strategisk tilnærming til valg av informanter.

Det var to kriterier som ble stilt til potensielle informanter og som avgjorde om de kunne være med i utvalget. Det første kriteriet for å bli kvalifisert til å være med i utvalget var at personen jobbet med anskaffelser, - kontrakter, avtaler, rammeavtaler osv. Denne gruppen av ansatte i innkjøpsseksjoner ble ansett å besitte relevant kunnskap for oppgaven. Ansatte i innkjøpsavdelinger som primært jobbet med behandling av inngående fakturaer ble ikke ansett for å ha en rolle som ville kaste lys over problemstillingen.

Det andre kriteriet var at informantene helst jobbet i en sentral administrasjon og ikke på fakultetene. Dette er fordi at anskaffelser med høy kontraktsverdi og dermed potensielt større innvirkning på miljø og samfunn, ofte foretas sentralt, mens fakultetene håndterer mindre

innkjøp, typisk under 100 000 kroner. Utover dette, var det tilfeldig hvem som fikk forespørsel om deltakelse i prosjektet.

I perioden fra 09.02.2024 til 22.02.2024 ble det totalt sendt ut 37 henvendelser til ansatte ved ni ulike universiteter og fire høyskoler, samt fellesmailer der individuell kontaktinformasjon ikke var tilgjengelig på nettsidene. Av disse forespørslene var det syv anskaffelsesrådgivere som var villige til å delta i prosjektet. Den siste bekreftelsen om villighet til å stille til intervju ble mottatt etter at det ønskede antallet informanter allerede var nådd, og intervjuene allerede var påbegynt. På grunn av dette, samt hensynet til tidsrammen og det begrensede omfanget av oppgaven, ble det derfor besluttet å ikke inkludere den siste personen i utvalget. Dermed besto utvalget av informanter av totalt seks anskaffelsesrådgivere.

Tabell 2 inneholder en oversikt over de informantene som har deltatt i undersøkelsen:

	Organisasjon	Rolle	Tidspunkt	Sted
Informant 1	Universitet, mellomstor	Anskaffelsesrådgiver (seniorrådgiver)	04.03.2024	Teams
Informant 2	Universitet, stor	Anskaffelsesrådgiver (rådgiver)	04.03.2024	Teams
Informant 3	Universitet, stor	Anskaffelsesrådgiver (seniorrådgiver)	04.03.2024	Teams
Informant 4	Universitet, stor	Anskaffelsesrådgiver (juridisk seniorrådgiver)	07.03.2024	Teams
Informant 5	Universitet, stor	Anskaffelsesrådgiver (seniorrådgiver)	07.03.2024	Teams
Informant 6	Universitet, stor	Anskaffelsesrådgiver (seniorrådgiver)	11.03.2024	Teams

Tabell 2: Beskrivelse av informantene

E-postene som ble sendt til aktuelle kandidater ble innledet med presentasjon av meg selv, min tilhørighet, prosjektet, samt opplysninger om tema og formålet med prosjektet av en generell karakter. Det ble informert at det i forbindelse med oppgaven er et behov for å

gjennomføre rundt seks intervjuer og at det var ønskelig å fullføre dette i begynnelsen av mars.

Videre ble kandidatene informert om at studien er meldt inn til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, som gjorde en vurdering av at personopplysninger i dette studiet er i henhold til personvernregelverket.

Det ble også sendt et infoskriv som et vedlegg til e-posten, som var utarbeidet etter standardmalen fra Sikt. Infoskrivet inneholdt utdypende informasjon om prosjektet og opplysninger om forskningsmetoden, hva deltakelsen innebærer for informanten og generelt om retningen på spørsmålene som ville bli stilt. Det er også presisert i infoskrivet at deltakelsen er frivillig, og at det er mulig å trekke seg når som helst og uten konsekvenser.

Det har vært et moderat engasjement rundt prosjektet blant de som mottok forespørselene. Flere svarte på forespørselen, men ville ikke stille til intervju grunnet kapasitet, at de har sluttet i den rollen eller uten å oppgi noen grunn. Noen har uttrykt at de syntes tema og prosjektet er svært interessant, men at de var for nye i den rollen for å kunne være med. Nesten halvparten av forespørselene ble ikke besvart, selv etter en purring. Tidspress, mangel på ressurser og den faktum at man ikke har noe tilknytting til fagmiljøet kan være mulige faktorer som forklarer den manglende interessen hos noen av de som mottok forespørselen. Det kan også antas at det ville vært enklere å etablere kontakt, og at flere hadde godtatt forespørselen, dersom de hadde blitt oppringt i motsetning til å motta en epost (Easterby-Smith et al., 1991), som kan oppleves upersonlig.

Svarraten utgjorde omtrent 19% (7 av 37) og anses som akseptabel i en slik type prosjekt. Det kan også være naturlig å anta at det er de anskaffelsesrådgivere som er genuint interessert i faget og bærekraftsaspektene av det og som kunne belyse tema på en informativ måte, stilte opp til intervju. På den ene siden bidrar dette til en bedre og dypere forståelse av fenomenet (Marshall, 1996), på den andre siden kan dette svekke ekstern validitet, noe jeg vil komme tilbake til i delkapittel 3.6 Evaluering av oppgavens kvalitet. Totalt sett er jeg tilfreds med antall informanter og mener det gir et godt grunnlag for analyse og diskusjon.

3.5.3 Intervjuguide

Det ble lagt stor vekt på nøye formulering av spørsmålene som skulle stilles til informantene. Hovedmålet var at spørsmålene skulle være presise og treffsikre for å gi svar som belyser problemstillingen på best mulig måte. Problemstillingen og den teoretiske rammen har derfor vært retningsgivende i utviklingen av spørsmålene til informantene.

Intervjuguiden inneholdt tre hoveddeler. Del 1 av intervjuguiden besto av presentasjon av oppgaven og problemstillingen, bakgrunn for valgt tema og informasjon om hvordan intervjuene skulle brukes. Videre ble det gitt informasjon om hvordan informantenes personvern er ivaretatt og det ble gjentatt at respondenten kan trekke seg fra undersøkelsen når som helst uten at det ville få noen konsekvenser.

Deretter ble informantene bedt om å fortelle litt om seg selv, inkludert deres stilling og ansvarsområde, hvor lenge de har vært i stillingen, deres utdanningsbakgrunn og tidligere erfaring med anskaffelser, samt i hvilken grad de er involvert med bærekraft i anskaffelser. Hensikten med dette var å foreta en innledende kartlegging for å vurdere informantenes dybdekunnskap om bærekraftsaspektet ved offentlige anskaffelser. Spørsmålene i del 2 bygger på denne kartleggingen og går mer i dybden på informantenes kunnskap om offentlige anskaffelser.

Del 2 bestod av kjernespørsmål, som skulle belyse problemstillingen. Disse ble utarbeidet med utgangspunkt i tidligere forskning og undersøkelser på området bærekraftige offentlige anskaffelser. I det følgende skal det redegjøres for valget av spørsmålene som ble stilt i del 2. Ettersom spørsmålene i denne delen er helt sentrale for oppgavens problemstilling og for å forenkle framstillingen, presenteres disse i en egen tabell.

Spørsmål	Begrunnelse
Spørsmålsgruppe 3 Fortell litt om innkjøpsavdelingen din <ul style="list-style-type: none">• hvordan er den organisert?• hvor mange årsverk?	Spørsmålene skal beskrive hvordan informantenes innkjøpsavdeling er organisert. De skal si noe om tilgjengelige ressurser og om det er noen som har bærekraft som sitt spesialfelt. Spørsmålene vil gi et grunnlag for diskusjon om bemanningssituasjonen spiller en rolle i

<ul style="list-style-type: none"> • hvor mange anskaffelsesrådgivere? • har avdelingen en dedikert rådgiver på bærekraftige anskaffelser? 	<p>utvikling av bærekraftige anskaffelser, slik Anskaffelsesundersøkelsen (DFØ, 2022b), Preuss (2007), Elliot & Wright (2013), Filho et al. (2019) og Grandia et al. (2015) påpeker.</p> <p>Dette tema blir utviklet videre i spørsmålsgruppe 8 videre i denne intervjuguiden.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva legger du i begrepene bærekraft og bærekraftige/grønne anskaffelser? • Er bærekraftige anskaffelser noe som bør prioriteres og eventuelt hvorfor? • Hva er ditt syn på nasjonale miljømål og vekten det legges på bærekraft i anskaffelser? 	<p>Både Filho et al. (2019) og Grandia et al. (2015) peker på ansattes egne holdninger og engasjement rundt bærekraft som viktige drivere/barrierer innen bærekraftige offentlige anskaffelser.</p> <p>I denne delen skal det kartlegges hva informantene legger inn i begrepene bærekraft og bærekraftige anskaffelser og hvilket forhold de har til dette. Svarene informantene vil komme med vil forhåpentligvis gi et grunnlag for analyse og diskusjon om disse faktorene har en innvirkning på bærekraftige anskaffelser.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan du fortelle om din og avdelingens kompetanse rundt anskaffelser? • Kan du fortelle om kompetansen rundt bærekraftige/grønne anskaffelser? • Hvordan jobbes det med kompetansebygging innen bærekraftige anskaffelser? 	<p>Denne gruppen av spørsmålene tar utgangspunkt i forskningen til Testa et al. (2016), Young et al. (2016), Mendoza et al. (2019), Thompson & Jackson (2007), Brammer & Walker (2011) og Pacheco-Blanco & Bastante-Ceca (2016) som går ut på at kompetansen er en viktig driver og mangel på dette er på sin side en barriere for vellykket implementering av bærekraftige anskaffelser.</p> <p>Dette gjenspeiles også i Riksrevisjonens rapport (2022), DFØs anskaffelsesundersøkelsen 2022 (2022b) og OECDs rapport (2015).</p>

<p>Legges det vekt på dette? Gi eksempler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan mener du kompetansen kan løftes? 	<p>Disse spørsmålene er ment å undersøke informantenes vurdering av sin egen og avdelingens kompetanse innen bærekraftige anskaffelser, hvordan det arbeides med kompetansebygging på dette området, og hvilke tiltak informantene mener kan bidra til å styrke kompetansen ytterligere. Svarene kan også gi en indikasjon om hvorvidt dette oppleves som en barriere eller en driver.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er bærekraftige anskaffelser et prioritert område i din avdeling (ditt universitet)? • Hvordan kommer det til uttrykk? • Har ditt universitet/høyskole egen anskaffelsespolicy/ retningslinjer/strategi som omtaler bærekraftige anskaffelser? 	<p>Svarene på spørsmålene i denne gruppen vil være sentrale for analysen av hvor langt universitetene har kommet i sin bærekraftsagenda med hensyn til anskaffelser. Dette vil danne grunnlag for videre analyse av interessentenes holdninger til mer bærekraftige anskaffelsesprosesser.</p> <p>Det er tatt utgangspunkt i forskningen til Grandia et al. (2015), Young et al. (2016), Leal Filho et al. (2019), Delmonico et al. (2018) og Ahsan & Rahman (2017).</p>
<p>Spørsmålsgruppe 7</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan du beskrive hvordan miljøhensyn implementeres i anskaffelser i din avdeling (universitet)? • Hvor viktig miljøhensyn er sammenlignet med andre kriterier? 	<p>Spørsmålene i denne delen har til hensikt å kartlegge hvordan informantenes avdeling/Universitet jobber med anskaffelser i praksis og hvordan de implementerer miljøhensyn. Herunder hvordan de anvender miljøhensyn i tildelingskriteriene, om de opplever tilgangen til kvalifiserte leverandører som tilstrekkelig. Det blir også spurt om hvordan avdelinger jobber med sirkulære innkjøp.</p> <p>Spørsmålene er viktig for å danne seg et bilde om hvor miljøfokuset den aktuelle avdelingen/virksomheten er innenfor anskaffelser. Dette vil bli analysert opp mot</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Kan du beskrive hvordan miljøhensyn ivaretas i tildelingskriterier? • Er det nok kvalifiserte tilbydere? • Hvordan jobber din avdeling med sirkulære anskaffelser? 	<p>svarene på andre spørsmål, eksempelvis hva informanten oppfatter som barrierer og drivere (spørsmålsgruppe 11).</p>
<p>Spørsmålsgruppe 8</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan oppleves forholdet mellom økonomisk handlingsrom og miljøhensyn? • Forholdet mellom ressursknapphet og miljøhensyn? 	<p>Det første spørsmålet skal belyse konflikten mellom økonomihensyn og miljøhensyn i anskaffelser, slik det er diskutert av Young (2016), Krizek (2012), Thompson & Jackson (2007), Aldenius & Khan (2017), Mendoza et al. (2019), Hidson & Clement (2008), samt gjenspeilet i OECDs rapport (2015) og Anskaffelsesundersøkelsen (DFØ, 2022b).</p> <p>Spørsmål 2 skal belyse forholdet mellom dårlig bemanning og miljøhensyn og om det påvirker anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren, slik Anskaffelsesundersøkelsen antyder (DFØ, 2022b), samt funnene til Preuss (2007) og Elliot & Wright (2013).</p> <p>Spørsmålene skal kaste lys over hvorvidt økonomi og bemanning er noe som hemmer bærekraftige anskaffelser sett fra informantenes perspektiv.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan du beskrive hvordan ledelsen på ditt universitet/din avdeling på ulike måter oppmuntrer til mer bærekraftige anskaffelser? 	<p>Sterk ledelse som stiller seg bak og fremmer ny kunnskap er sentralt hvis virksomheten har som mål å lykkes med bærekraftige anskaffelser, ifølge McMurray et al. (2014), Young et al. (2016), Testa et al. (2016), Aragão & Jabbou (2017), Aldenius & Khan (2017), Delmonico et al. (2018), Ahsan & Rahman (2017), Grandia et al. (2015), Grandia</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kommer dette til uttrykk? 	<p>(2015), Brammer & Walker (2011), Mendoza et al. (2019) og Leal Filho et al. (2019)</p> <p>Svarene på disse spørsmålene vil belyse om lederskap spiller en rolle i implementering av bærekraftige anskaffelser.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 10</p> <p>Blir anskaffelser evaluert/målt? Hvordan foregår dette?</p> <p>Hvorvidt evalueres/ måles bærekraftige anskaffelser?</p>	<p>Spørsmålene er formulert i samsvar med rapportene til Riksrevisjonen (2022) og OECD (2015), samt studien til Mendoza et al. (2019) som kommer frem til at manglende måling og evaluering er en av utfordringene som bremser bærekraftig utvikling i anskaffelser. Svarene vil indikere om informantenes innkjøpsavdelinger har en rutine for måling og oppfølging, og om dette oppleves som en barriere eller en driver.</p>
<p>Spørsmålsgruppe 11</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva mener du må til for at din enhet skal legge større vekt på bærekraft hensyn ved anskaffelser? (drivere) • Er det noen forhold som virker hemmende for at din enhet skal legge mer vekt på bærekraft? (barrierer) 	<p>Her bes informantene å komme med faktorer som etter deres oppfatning er essensielle for vellykkede bærekraftige anskaffelser, med andre ord barrierer og drivere som de ser det fra deres ståsted.</p> <p>Svarene er essensielle for oppgavens diskusjon og vil vise om barrierer og drivere i UH-sektoren er de samme som i norsk offentlig sektor for øvrig og offentlig sektor/UH-sektoren internasjonalt.</p>

Tabell 3: Redegjørelse for spørsmål i intervjuguidens del 2

Del 3 av intervjuguiden runder av intervjuet. Det ble stilt et åpent spørsmål hvor informantene ble gitt en anledning til å snakke mer rundt tema, dersom de hadde noe å tilføye.

3.5.4 Gjennomføring av intervjuene

Sosial interaksjon er et svært viktig aspekt ved gjennomføring av intervjuer, siden man kan danne seg et mer nyansert bilde ved å observere informanter, lytte til tonefall og stemme (Easterby-Smith et al., 1991). Dette kan man best oppnå ved fysiske intervjuer, da man får en rikere, mer nyansert empiri. Å bygge tillit er også lettere ved fysiske møter, da ikke-verbal kommunikasjon utgjør en stor del av livet, og mye av kommunikasjonen foregår uten å bli sagt direkte (Rakel, 2007, s. 272)

Ettersom informantene befant seg geografisk på forskjellige steder i landet, og av hensikt til disponibel tid og ressurser, var det bestemt å gjennomføre intervjuer elektronisk på Teams. Lengden på intervjuene var fra 28 min til 51 min, og i gjennomsnitt varte intervjuene i 40 min.

Noen informanter ga utfyllende svar, mens noen var mer reservert, og det var behov for å stille flere oppfølgingsspørsmål. Det er uklart om grunnen til det var at intervjuene ble gjennomført elektronisk, eller om det var informantenes personlighet som spilte inn. Alle informantene ga imidlertid grundige og innsiktsfulle svar, som ga grunnlag for analyse.

I dybdeintervjuer er det viktig å bygge tillit med informantene. Dette ble gjort ved å forsikre om at informantenes identitet er konfidensiell, og at det ikke vil være mulig å gjenkjenne de i oppgaven, samt at opptakene er oppbevart på UiOs server. Informasjon om konfidensialitet, aktiv lytting, bruk av pauser kombinert med nikk og smil er teknikker som ble brukt for å oppnå fortrolighet og få informantene til å snakke i dybden (Rakel, 2007, s. 280-281)

3.6 Opptak, bearbeiding og dataanalyse

Opptakene ble gjennomført i Nettskjema-diktafon app, som lagrer opptakene på en adskilt server og på den måten ivaretar sikkerheten ved behandling av personopplysninger.

Opptakene som blir lagret i Nettskjema blir automatisk transkribert ved hjelp av KI (kunstig intelligens) - UiO-utviklet tjeneste Autotekst, som bygger på Whisper fra OpenAI, kort tid etter at opptaket er produsert. UiO opplyser på sine nettsider at tjenesten produserer teksting på norsk av en høy kvalitet og er bestilt av flere institusjoner i UH-sektoren, samt Utdanningsetaten i Oslo kommune, Helsedirektoratet og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (UiO, 2023). Kvaliteten på transkripsjonene var relativt bra og uten store feil og

mangler, men for å sikre at meningsinnholdet i samtalene ble gjengitt helt korrekt ble det gjort en manuell kvalitetssikring. Hvert opptak ble lyttet til minst to ganger og teksten ble korrigeret og utfyllt, hvor KI ikke gjorde en god nok jobb. Det gis en nærmere redegjørelse for bruk av KI i et delkapittel 3.8 Bruk av KI.

Meningsinnholdet i transkripsjonene er bevart i stor grad. Det er en ordrett gjengivelse, men renset for dialektord og uttrykk. Transkripsjonene er likevel ikke så nyansert at eksempelvis alle pauser og kroppsspråket fremgår av teksten. Dette begrunnes med at man i denne studien er ute etter essensen i det informantene sier og ikke deres følelser (Grenness, 2020). Formen på transkripsjonene er derfor en avveining mellom «konsentrert form», som kun gjengir essensen i det informantene sier, og nyansert form (Grenness, 2020).

Automatisk transkribering av opptakene er vanligvis tilgjengelig samme dag eller påfølgende dag, mens kvalitetssikring av opptakene har funnet sted umiddelbart etter at automatiske transkripsjonene ble tilgjengelige. Alle intervjuene ble ferdigtranskribert samme uke som de ble gjennomført. Å transkribere intervjuene kort tid etter at de finner sted bidrar til å øke studiens kvalitet (Grenness, 2020). Dette blir også redegjort for i neste delkapittel 3.6 Evaluering av oppgavens kvalitet.

Analyseprosessen begynte allerede under arbeidet med transkripsjonene og på den måten har manuell transkripsjon hjulpet å komme tettere på materialet og umiddelbart definere koder - koblinger til eksisterende litteratur og teorier om barrierer og drivere for bærekraftige anskaffelser.

Da transkripsjonene var ferdige, startet jeg med «innholdskondensering», som betyr at teksten ble studert og det mest betydningsfulle ble markert ut fra de sentrale temaene avledet fra tidligere forskning på området (Grenness, 2020). Det teoretiske rammeverket dannet grunnlag for dette. De ulike momentene ble uthevet og har fått forskjellige fargekoder ut fra kategorien av barriere og drivere de falt under. Det vil si at analysearbeidet hadde en deduktiv tilnærming til koding (Grenness, 2020), hvor jeg har funnet tekstutdrag som passet inn til kodene identifisert i løpet av litteraturgjennomgangen og presentert i teorikapittelet.

Kvalitativ data samlet inn ved hjelp av dybdeintervjuer gir mye rik empiri, som gjør det mulig å studere fenomenet i dybden. Samtidig kan det by på noen utfordringer som for eksempel overveldende mye tekst. I neste omgang har jeg derfor systematisert de overnevnte kodete

avsnittene i en matrise for å skape orden og system på innsamlet data og forenkle analyseprosessen.

Matrisen nedenfor illustrerer arbeidet som ble gjort med empirisk materiale:

	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4	Informant 5	Informant 6
Kompetanse						
Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser						
Ledelse						
Økonomisk handlingsrom						
Ressursknapphet						

Tabell 4: Matrise brukt for analyse av funn (Inspirert av Grenness, 2020)

Hver celle representerte hva den aktuelle informanten har uttrykt om de forskjellige kodene og inneholder «proof quotes» - det vil si informantenes sitater som vil styrke konklusjoner en senere resonnerer seg frem til (Grenness, 2020).

3.7 Evaluering av oppgavens kvalitet

I kvantitativ forskning bruker man konseptene validitet og reliabilitet når man snakker om forskningens kvalitet. Joppe (2001, sitert av Golafshani, 2003) definerer validitet som hvorvidt man klarer å måle det man hadde intensjon om å måle, hvorvidt man treffer "*the bull's eye*" (s. 599).

Reliabilitet refereres til hvorvidt resultater i en forskning er konsistent over tid og hvor nøyaktig resultatene representerer hele populasjonen (Joppe, 2000, referert av Golafshani, 2003, s. 598). I kvalitativ forskning er det imidlertid vanlig å referere til gyldighet i stedet for validitet, pålitelighet i stedet for reliabilitet, samt overførbarhet når man snakker om ekstern validitet (Bell et al., 2022, s. 369).

I kvantitativ forskning ivaretas reliabilitet ved gjentakelse, hvor objektivitet er kriteriet for evaluering av hvor godt forskeren har ivarett reliabilitet (Lincoln & Guba, 1985).

Reliabiliteten i kvalitative studier styrkes når forskeren dokumenterer metoden og de stegene som er tatt i behandlingen av casene, slik at en annen forsker vil kunne komme til samme konklusjoner (Yin, 2003). Det er gitt en utfyllende redegjørelse for hva som ble gjort i forbindelse med valg av spørsmål i intervjuguiden, ved innsamling, bearbeiding og analysen av empirien. Det vurderes også at transkriberingen, som ble gjort umiddelbart etter at

opptakene ble produsert, styrker påliteligheten i denne studien (Grenness, 2020). Utstrakt bruk av direkte sitater, kjent som «proof quotes», bidrar til å styrke påliteligheten og gjøre studien mer objektiv.

Det andre kriteriet for å vurdere forskningens kvalitet er validitet, som refererer til hvor godt materialet belyser problemstillingen og om dataene kan generaliseres. Store mengder ustrukturert empiri i kvalitative studier, spesielt når intervjuer brukes som innsamlingsmetode, kan være sårbare for forutinntatthet, også kjent som «bias». I følge Eisenhardt & Graebner (2007) kan man løse dette ved å bruke flere informanter, individer som innehar høy kunnskap om tema og som ser fenomenet fra ulike perspektiver. Informantene i denne studien har samme rolle og er generelt på samme nivå når det gjelder stillingskategori og erfaring, noe som kan begrense validiteten. Likevel ble informanter fra fem ulike universiteter intervjuet, noe som bidrar til å kompensere for dette. Samtidig fører dette til at resultatene i denne studien vil være gyldige for universiteter, men ikke nødvendigvis for høyskolene. Dessuten gjør størrelsen på masteroppgaven og tidsaspektet det utfordrende å øke størrelsen på utvalget ytterligere. Videre er intervjuene transkribert med stor grad av nøyaktighet, noe som også øker validiteten i denne studien (Grenness, 2020).

3.8 Bruk av KI

ChatGPT ble brukt for å forbedre grammatikk i flere avsnitt i denne oppgaven.

Fremgangsmåten var å bruke egenprodusert tekst og gi en ledetekst «sjekk grammatikk», samtidig som det ble passet på at meningsinnholdet ikke ble endret av KI, og at kun grammatiske endringer ble gjort. Videre ble Autotekst brukt for å produsere første utkast av transkriberte opptak. Begge verktøyene er produkter av OpenAI - en stor språkmodell.

Bruk av KI i akademia har økt betraktelig de senere årene, og det ble skrevet en rekke vitenskapelige artikler i fagfelleurderte tidsskrifter som argumenterer for bruk av språkmodeller i akademisk skriving som et verktøy, blant disse er Giglio & Costa (2023), Khalifa & Albadawy (2024), Ingley & Pack (2023), Dwivedi et al. (2023). Denne bruken skal skje under forutsetning av at den er transparent, etisk og ansvarlig.

Imidlertid har språkmodellene fremdeles sine begrensninger, og forskeren kan ikke blindt stole på kunstig intelligens. Det er derfor viktig å være kritisk bruker av KI. Dette ble løst ved

å lytte til intervjuene minst to ganger hver og manuelt kontrollere og forbedre transkripsjonene, mens teksten i denne oppgaven ble korrekturlest av mennesker.

4 Empiri

I dette kapittelet skal hovedfunnene fra intervjuene i form av sitater presenteres. Funnene som presenteres belyser oppgavens problemstilling:

«Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?»

Dette kapittelet er hovedsakelig en strukturert fremstilling av funn, uten at de er gjenstand for omfattende analyse. Funnene analyseres grundig i kapittel 5 Analyse og diskusjon. Bruk av informantenes egne utsagn gir leseren mulighet til å direkte betrakte intervjumateriale, noe som bidrar til å gjøre forskningen i denne oppgaven mer transparent og øker validiteten (Grenness, 2020). Dette valget begrunnes også med at analyse og tolkning av kvalitative data ofte er vanskelig å skille fra hverandre (Grenness, 2020). Jeg anser det derfor som hensiktsmessig å samle analyse og tolkning av data i samme kapittel.

Funnene følger faktorene i det konseptuelle rammeverket, som ble gjort rede for i kapittel 2, og presenteres i samme rekkefølge. Dette rammeverket syntetiserer tidligere internasjonal forskning og nasjonale undersøkelser om barrierer og drivere i bærekraftige offentlige anskaffelser. Seks hovedfaktorer er identifisert som påvirker anskaffelser og enten fremmer eller hemmer utviklingen i bærekraftig retning:

- 1) Kompetanse
- 2) Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser
- 3) Ledelse
- 4) Økonomisk handlingsrom
- 5) Ressursknapphet

4.1 Kompetanse

Det fremkommer at samtlige informantene vurderer sin og avdelingens kompetanse rundt bærekraftige anskaffelser som enten tilfredsstillende eller god (sier det direkte eller indirekte). Ingen av de mener at de sliter med kompetansen rundt regelverket som sådan.

Noen påpeker imidlertid at det er rom for forbedringer når det gjelder kunnskap om bærekraftige anskaffelser.

Informant 5

[...] hvis jeg har fått en ny anskaffelse inn til meg, og lett kunne slå opp hvilke tildelingskriterier jeg kan bruke i denne anskaffelsen, hvilke krav kan jeg stille til leverandører i dette markedet, da hadde det vært kjempe mye lettere egentlig. Vi har DFØ sine sider, anskaffelser.no og sånn, men det er det vi har.

Informant 6:

[...] hvis DFØ, altså staten, hadde hatt tydeligere minstekrav og kriterier og veiledere på ulike områder. De har jo det på noen områder, men jeg kunne gjerne sett at den var utvidet til mange flere områder. For det er veldig mye vi kjøper på universitetet som ikke er dekket av forslag til standardkrav fra DFØ. Det er på en måte en barriere, for da må vi finne opp alle disse tingene selv, og det krever ganske mye altså. Så det vil også bidra til positiv retning.

Det løftes videre frem av flere at de ønsker å ha mer kunnskap om markedet og dets modenhet. Det er et ønske om å vite mer om hvilke muligheter de ulike markeder og bransjer har, og hvor langt de har kommet med hensyn til bærekraftige produkter og tjenester.

Informant 2:

Når det kommer til miljøanskaffelser, så er det også noe vi kanskje ikke får like mye erfaring med til å stille gode miljøkrav rett og slett fordi at responsen ofte blir fra leverandører om at du bommer litt på kravet her og der.

Du på en måte [...] vet ikke hvordan du skal evaluere hva som er gode miljøkrav. Du kan få full uttelling. Er det da et godt miljøkrav?

Informant 5:

Barriere er kunnskap. Det hadde gjort det veldig mye raskere, lettere og bedre å stille gode krav og kriterier. Det er kunnskap om ulike markeder, om modenheten i ulike markeder. [...] For å komme seg dit [bærekraftige anskaffelser] da, så burde vi nok hatt mer kunnskap om bransjer og muligheter som ligger der ute.

Jeg fikk beskjed da jeg startet den anskaffelsen tidligere at nei, møbelbransjen ikke er klar for å stille denne typen krav. Men det viser seg å være feil. De har kommet veldig langt.

Informant 6:

For det er så veldig viktig når man stiller krav, eller tildelingskriterier og sånn, at man bruker riktig... at man på en måte vet hvor langt markedet har kommet for å klare å pushe de på riktig måte da. At man ikke stiller for uoppnåelige krav og sånn, at man legger liste akkurat høyt nok til at de kan pushe det videre og på en måte være i front da.

Så det med markedskunnskap er veldig, veldig viktig. Og det å da gjøre gode markedsundersøkelser og kontakt med markeder og sånn er noe vi og veldig mange andre, tror jeg, kan bli bedre på.

Videre fremhever **informant 2** viktigheten av bruk av intern kompetanse:

[...] altså vi har jo eksepsjonelt høy kompetanse rundt å gå i internt. Vi har jo mange som driver med miljøforskning, mange som har kompetanse på material. Det å knytte det inn i prosessen, tror jeg kan være det viktigste vi kan gjøre for å løfte kompetansenivået vårt, eller supplere vår kompetanse.

Informant 4 opplyser at de er flinke til å holde kurs for hverandre og sier at de må fortsette med det for å opprettholde og videreutvikle det gode kompetansenivået.

4.2 Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser

Alle informantene gir uttrykk for at bærekraft og ivaretagelse av bærekraft gjennom anskaffelser er svært viktig og sier det på enten direkte eller indirekte måte. Informant 1, 3, 5 og 6 jobber enten dedikert med bærekraft og samfunnsansvar ved deres seksjon eller er med eller leder en gruppe som har bærekraft og/eller samfunnsansvar som fokusområde.

Noen av informantene uttrykker at de har en særdeles interesse for bærekraft og bærekraftige anskaffelser og sier for eksempel «*brenner for det*» (bærekraftige anskaffelser) (informant 1) eller «*jeg brenner jo for området*» (informant 6), samt «*...så jeg hyller alle tiltak som har med det å gjøre*» (om klima og forsøpling) (informant 5). Alle tre er de samme anskaffelsesrådgivere som er med i grupper dedikert bærekraft og har som oppgave blant annet å skaffe ny informasjon og videreformidle det til resten av enheten, samt holde kurs for kollegaer.

Flere informanter påpeker derimot at andre interessenter, - ledelsen og brukere som lager bestillinger, har liten forståelse for anskaffelsespraksisen og ulik grad av engasjement rundt bærekraftig side av dette.

Informant 1:

For de fleste som jobber her er jo på en måte ikke interessert i anskaffelser i det hele tatt. De er vel liksom.. forske og drive med det, eller undervise. Så det er liksom også å få viktigheten av hva som ligger bak hver avtale vi har gjort, og alle evalueringer som er gjort da med tanke på bærekraft og menneskerettigheter. Så det er vel den største barrieren, liksom, hvordan nå ut. For mange her vil gjerne gjøre akkurat som det er gjort bestandig. Bruke den og de, eller kjøpe der og der.

For eksempel de skal bestille seg en reise, så synes noen det er mye morsommere å sitte og søke og finne en billigere reise selv enn via reiseportalen vår. [...] og vi jobber jo liksom i academia, og der er det noen som... skal ikke fortelle professoren hva han skal velge.

Informant 3 stiller flere retoriske spørsmål om det alltid er behov for å anskaffe nye, bedre ting. Dette knytter seg til forskere og deres perspektiv og behov.

Kan vi i stedet for å bytte, oppgradere, gjøre noe mindre, men forbedre og allikevel dekke behovet? Også er det jo det som er litt sånn spesielt da, eller som er den situasjonen hvor behovshaverne våre sitter i, er at de på mange områder beveger seg på det som heter forskningsfronten [...] Hvis man skal være blant de forskerne som ser lengre, dypere og skarpere, så må man jo nødvendigvis ha det beste verktøyet for å se da. Men igjen så er det sånn at kanskje ikke all forskningen vår må ha det siste, nye, skarpeste, sterkeste.

Informant 4 snakker om at det må være felles forståelse mellom ulike interessentene i en organisasjon. Desto viktigere er dette i en organisasjon som et universitet, som tradisjonelt er veldig fragmentert: «Du har fakulteter, institutter og så har du forskningsgrupper. Hver forsker har jo sin akademiske frihet og da er de veldig selvstendig.»

Denne fragmenteringen kan føre til at det er ulike ståsted og ulik forståelse:

En kan ikke bare gjennomføre en god anskaffelse. En må også ha med en praksis. En må ha med organisasjonen. En ting er å gjennomføre en anskaffelse og få en avtale på

brukte møbler. Men du må også implementere den i organisasjonen. Alle i organisasjonen må være en del av arbeidet. Så må man følge opp avtalen og sjekke at leverandøren faktisk leverer det han har sagt.

Når informanten blir spurt om hvilke grupper i organisasjonen hen sikter til, svarer hen at det gjelder alle som skal kjøpe noe:

[...] De må jo da ha en bevissthet og en kunnskap om at det er viktig og hva mulighetene er og hva avtalen inneholder. Jeg kan gjennomføre en så god anskaffelse jeg vil og inngå en ny avtale. Men hvis ingen bruker den, så er jo verdien null.

4.3 Ledelse

Halvparten av informantene retter søkelyset mot ledelsens rolle i bærekraftige offentlige anskaffelser.

Informant 1 svarer følgende på spørsmålet om hva er drivere av bærekraftige anskaffelser fra hens perspektiv:

Det første jeg tenker det er at ledelsen må stille seg enda kraftigere og tydeligere bak det målet om at vi skal være mer bærekraftige. For det må liksom komme fra toppledelsen. Og her hos oss, så er det... der er liksom allerede stort engasjement her, tenker jeg. Så det er egentlig bare holde spirten oppe at vi også jobber sammen om det her prosjektet nå.

Videre svarer hen følgende på spørsmålet rundt ledelsens rolle i bærekraftige anskaffelser.

[Ledelsen] har det jo med i strategien sin. Og det er vel litt... De, i hvert fall her i akademia, så de tør ikke å pålegge for mye [...] De vil jo gjerne være at vi er gode på å bærekraft, men det å gi direktiver til alle ansatte her om at de må bruke avtalene våre, det... det sitter litt lengre inn.

Informant 3 har lignende svar når hen blir spurt om drivere:

Ledelsesfokus, ledelses oppmerksomhet og klar oppfølging. Ledelsen må stille seg bak, og ledelsen må bidra til å drive dette igjennom og følge det opp. [...] Det er jo noe universitetet gjør, vi er saksbehandlere, vi er gjennomførere, vi er jo ikke

beslutningstakere som det fremstilles som. Men hvis vi ikke har noen organisasjon som vil noe, så kan vi jo være kjemperealistiske, vi, men det hjelper jo ingen.

På spørsmål om barrierer svarer hen kortfattet: "fraværet av vilje."

Informant 5:

Det er mange forhold rundt dette her som vi absolutt bør tenke på. Men for å komme seg dit da, så burde vi nok hatt [...] og en mye tydeligere lederfokus. Det synes jeg er mangelfullt. Det er liksom en eller annen ildsjel rundt omkring i forskjellige bedrifter som gjør noe. Men det mangler en ... Altså de som sitter på toppen, det er ofte sånn, ja, ja, jeg gjør det som jeg vil, og så går det jo greit uansett. Og det er litt dårlig holdning, synes jeg. Så det må komme både i form av at [...] og at ledere setter et helt klart fokus for den organisasjonen de leder, og setter ned - dette må på plass.

Informant 4 ser imidlertid ikke behov for at ledelsen skal gjøre noe mer utover det som allerede er gjort og nedfelt i strategier:

Nei, det er jo viktig at det er vedtatt av ledelse, at det er et prioritert felt. Hos oss har vi det som prioritert felt. Vi har egentlig ikke behov for noe mer.

Flere informanter er inne på måling og oppfølging fra ledelsen og omtaler det som et område med forbedringspotensial:

Informant 3:

Du kan si retorisk, så er det på stell. Men jeg opplever at det glipper på det organisatoriske og oppfølgingsmessige. [...] Så ligger det, for så vidt retorisk og i strategidokumenter og måldokumenter, så ligger det på plass og er forankret og kompetansen er til stede, så mangler det etter det jeg ser, det er sånn tydelig organisatorisk eierskap og organisering og oppfølging da, som kunne fått denne sammenhengen på plass. Eller jeg tror det ville gjort det lettere å få til resultater og resultatene ville kommet klarere frem.

Informant 6:

Ellers, og det er på en måte det viktigste styringsverktøyet, tenker jeg, for ledelsen på [navn på universitet]. Ellers har vi ikke blitt fulgt opp med for eksempel måleparametere, sånne KPI-er, ikke sant, så vidt jeg vet på innkjøpsområdet, på miljø. Så det er litt opp til oss selv egentlig hva vi velger å rapportere videre. Men der ønsker

vi å etablere flere sånne måleparametere på miljø, for eksempel hvor stor andel miljømerkede produkter kjøper vi. Så det har på en måte ikke vært etterspurt fra ledelsen da, men det ser vi at vi ønsker at det etterspørres mer sånne ting da.»

Informant 1, 3, 4 opplyser at de har systemer og oversikter over anskaffelser med hensyn til bærekraft. Svarene til de andre informantene indikerer ikke at deres måter å følge opp og evaluere bærekraftige anskaffelser (eller fraværet av disse) er en barriere.

4.4 Økonomisk handlingsrom

Det neste store temaet som ble tatt opp med informantene er økonomiske begrensninger og deres rolle ved anskaffelser. De første tre informantene forteller at forholdet mellom økonomisk handlingsrom og bærekraftige anskaffelser kan være problematisk.

Informant 1:

[...] når vi har disse faggruppene, når vi skal gjøre en anskaffelse, når vi skal lage et konkurransegrunnlag, så blir de veldig entusiastiske og med når vi går inn på miljøkravene vi skal sette og forstår det jo kjempegodt. [...] Med en gang det kommer ut, for eksempel en ... Hvis noen skal ha noe så er de pleier til å kjøpe det der, og de liker det, og der er det billig pris og sånn. Da er det mer jobb.

Det er en av de tingene vi vil se veldig på. Hvordan får det ut i organisasjonen at vi ikke bare kan se på pris.

Informant 2:

Det er litt synd med det [forholdet mellom økonomisk handlingsrom og bærekraftige anskaffelser], men vi kommer for sent inn i bildet i en del vurderinger om at du sikter til å leie, lease eller kjøpe hvis det er det perspektivet man ser på, fordi når vi kommer inn i bildet, så er det stort sett fastsatt at det skal kjøpes et stykke utstyr.

Informant 3:

Miljøkriteriet er jo ikke noe andre, annerledes enn ethvert krav. Hvert krav koster penger, sånn at ethvert krav vi legger på vil koste penger [...] og så har vi en endelig pengesekk hvor vi skal dekke, og det er da som du får ikke mer effekt enn du har ledelsesmessig fokus bak, og det er det leddet som jeg opplever at mangler. Fordi hvis

du har et ledelsesmessig fokus, så får du både kapasitet, kompetanse og penger, men hvis du ikke har det i tilstrekkelig grad, så kan du sitte med retorikk og kompetanse. Men du får ikke så mye ut av ren retorikk og kompetanse.

De tre andre informantene mener derimot at de har økonomiske ressurser til disposisjon og et handlingsrom for å ivareta miljø i anskaffelser.

Informant 4:

Universitetsstyret har vedtatt å bruke ekstra penger på bygg for å ivareta bærekraft. Ellers er det jo alltid en balanse, så det er en vanskelig problemstilling - hvor mye mer penger man er villig til å bruke.

Det letteste er å få til bærekraft der du også sparer penger. Sånn som ved å installere varmepumper i stedet for oljefyr. Da vil du på sikt spare penger.

Informant 5:

[...] noen ganger har vi begrensninger som gjør at det begrenser seg litt. Men jeg vil jo si at jeg tror vi, som statlig enhet, og en stor statlig enhet, har et større handlingsrom enn veldig mange andre. Jeg tror små kommuner som har dårligere økonomi og hele helsesektoren har ikke rom for å gjøre de tingene vi har mulighet for her [...].

Jeg føler vi kunne egentlig gjort mer for det handlingsrommet. [...] Hvis man tenker på miljø og bærekraft, så er det veldig mye som også vil medføre en reduksjon i kostnader. Så i den grad strømregningen blir mindre fordi du har lagt solceller på taket eller du har bygd et miljøvennlig bygg som slipper ut lite energi, så vil det lønne seg over tid selv om selve anskaffelsen er høyere. Men ja, vi har et handlingsrom som er godt.

Informant 6:

På [navn på universitet] så vil jeg si at det oppleves ganske... at det ikke er så veldig begrensende. [...] i kommunal sektor, så var det mye tightere på budsjettet, og det å vektlegge en pris var mye mer ønskelig. Her på [navn på universitet], så oppfatter jeg at i større grad at man vektlegger også andre ting enn pris, og at miljø er et legitimt argument da. Men når det er sagt så varierer det litt fra anskaffelse til anskaffelse, og

kanskje spesielt disse utstyrsanskaffelsene til forskere som har et begrenset budsjett, og er veldig opptatt av å få mest mulig ut av utstyret sitt og sånn, der sitter vi kanskje lengre inne og har tilleggskriterier på miljø, og har miljøkrav som teller veldig mye da.

Men sånn jevnt over for sånne konsernavtaler og større rammeavtaler, så opplever jeg er det veldig stor gehør for å stille miljøkrav da, og også at det kan gå utover kostnader.

4.5 Ressursknapphet

Det er en enighet mellom alle informantene om at bemanning er en faktor som spiller en viktig rolle i implementeringen av bærekraftige anskaffelser og hvorvidt man har tid til å gjøre gode vurderinger.

Informant 1 opplyser at siden de har opprettet en gruppe som fokuserer på bærekraft, er det mer rom for å jobbe med dette dedikert. Det tyder på at det ikke var prioritert i like stor grad før og at nye konkurranser var hovedfokuset:

[...] nå har vi litt mer tid til å jobbe overordner med dette her, enn å helt bare kjøre konkurranser.

Informant 2 sier at det er en økonomisk nedgang på universitetet og man merker følgelig at det er ressursknapphet av det i seg selv. I tillegg, krever god gjennomføring av bærekraftige anskaffelser mer tid og mer planlegging:

[...] og sliter man allerede med ressurser, sliter man også med ressurser på det perspektivet der. Så det merkes, og det er også krevende.

Videre sier hen:

Det er mange arbeidsoppgaver, og det er ikke nødvendigvis tilstrekkelig med tid til å gjøre alle ting, alltid, selv om man har lyst til det.

Informant 3

Det kan være kapasitetsutfordringer, for noen av disse kravene kan være vanskelig å analysere, det vil si at det tar tid, det er noe vi har kompetanse til, men det er en jobb

som skal gjøres, ikke sant, og da er det et endelig antall folk som skal få igjennom et endelig antall saker, og da er det sånn at det av og til kan være vanskelig å prioritere grundige miljøanalyser, og så er det jo vanskelig, ikke sant.

Informant 4:

[...] Men det er komplisert [bærekraftige anskaffelser] og vi bruker mye ressurser på å dokumentere, skrive rapporter, dokumentere hva en gjør og de vurderinger man gjør.

Informant 5:

Vi har jo hele tiden masse, masse å gjøre på innkjøp her. Men nå prioriteres det høyt på innkjøpstjenesten, at vi setter oss inn i dette og fokuserer på det, at vi tar det med i anskaffelsene våre. Men ønsketenkning er at vi har et eget bærekraftsteam på [navn på universitet] som kan bistå i alt. Altså både i vår egen CO2-rapportering, kan bistå i anskaffelser, kan bistå i hvordan man kan benytte ting bedre og lengre. Så ja, det ligger også på et ledelsesnivå. At man får, holdt jeg på å si, nok ressurser til å faktisk gjøre en vesentlig forskjell. For nå gjør vi så godt vi kan med de ressursene vi har.

Informant 6 forteller om en undersøkelse som ble gjennomført for noen år siden i deres enhet som viste at ressursmangel er en av barriere:

Du må gjøre disse markedsundersøkelsene godt. Altså, det er to ting. Enten må du gjøre gode markedsundersøkelser, jobbe mye med å utvikle krav selv, eller så må du ha noen andre til å utvikle krav for deg [...].

Men du kan jo bare se på hva vi har hatt tidligere, og vi har jo ikke jobbet godt nok med dette tidligere, så det tyder kanskje på at vi har litt knappe ressurser, og det ser vi blant annet til avtaleoppfølging, som jeg tenker er en veldig viktig del av å sikre miljøprestasjoner. Vi har jo ikke ressurser til avtaleoppfølging i dag. Så fokuset er på å inngå nye avtaler hele tiden da, så jeg mener nei.

5 Analyse og diskusjon

I dette kapitlet vil funnene analyseres og diskuteres opp mot det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel 2, og med hensyn til oppgavens problemstilling.

Problemstillingen lyder:

«Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?»

Jeg vil gå gjennom hver faktor i den samme rekkefølgen som de ble presentert i kapittel 2 Teoretisk rammeverk og kapittel 4 Empiri. Jeg vil vise koblingen mellom tidligere forskning på området og funnene, samt koblingen mellom de ulike faktorer.

5.1 Kompetanse

Forskning nasjonalt og internasjonalt peker på manglende kompetanse rundt bærekraftige anskaffelser og regelverket som en barriere. Hvorvidt det også gjelder for anskaffelsesrådgivere ved norske universiteter, skal diskuteres under.

5.1.1 Kompetanse om regelverket

Young (2016), Mendoza et al. (2019), samt funnene som kommer frem i OECDs rapport (2015), fremhever viktigheten av en tilstrekkelig kompetanse rundt bærekraftige anskaffelser, og at fravær av dette er en hinder for suksessfull implementering av bærekraftige anskaffelser. Samlet sett synes det å være at kompetansen rundt bærekraftige anskaffelser er på et generelt høyt nivå på de universitetene som ble med i studien, slik det fremkommer fra intervjudataene. Det virker som at det ikke er vesentlige kompetansehull hos anskaffelsesrådgivere rundt regelverket som sådan, som kan virke hemmende for bærekraftige anskaffelser.

Det kan ha sammenheng med nasjonale forskjeller. Det offentlige i Norge har i de siste årene gått hardt til verks for å øke kompetansen rundt bærekraftige anskaffelser. Det ble gjort en rekke tiltak, som for eksempel økt bevilgning til DFØ over Statsbudsjettet for 2024, med hensikt til å styrke kompetansen til offentlige innkjøpere (Regjeringen, 2023). Videre fremkommer det at informantenes universiteter jobber godt og målrettet mot

kompetanseheving rundt anskaffelser. Alt tyder på at det er et prioritert område, og det gjøres tiltak for å løfte kunnskap om dette.

En annen mulig forklaring er at kunnskap om bærekraftige anskaffelser og regelverket som sådan vurderes som tilstrekkelig og ikke oppleves som en stor barriere kan være størrelsen på utvalget. Studien til Mendoza et al. (2019) er en større kvantitativ undersøkelse, mens Young et al. (2016) gjennomførte en kvalitativ undersøkelse med to fokusgrupper – fem Australske universiteter og tre i Storbritannia. Til sammenligning består utvalget i denne studien av seks informanter, hvor alle er ansatt på et større universitet og ingen anskaffelsesrådgivere fra mindre universiteter og høyskoler er representert. Det kan hevdes at større universiteter har større fagmiljø og bedre ressurser både i form av midler og ansatte til å utvikle, dyrke og fordype kunnskapen rundt bærekraftige anskaffelser.

Fire av seks informanter, som representerer tre ulike universiteter (to av informantene er fra samme universitet) har enten en anskaffelsesrådgiver som jobber dedikert med bærekraft eller en egen gruppe bestående av flere rådgivere. Det er tydelig at i en organisasjon med et større fagmiljø, vil det være flere ansatte som kan inneha ulike roller og fordype seg i spesifikke områder, og dermed ha spisskompetanse og ansvar på forskjellige områder. Dette vil på sin side styrke kompetansen i hele avdelingen som helhet. På et mindre universitet eller høyskole er det sannsynlig at den samme anskaffelsesrådgiveren vil inneha flere roller og dermed blir en generalist. Det er derfor mulig at et mer variert utvalg i denne studien hadde ført til andre resultater. Testa et al. (2016) beviser imidlertid at størrelsen på en organisasjon har liten betydning for utviklingen av grønne anskaffelser. Dette kan være en interessant tilnærming å studere for fremtidig forskning innen bærekraftige anskaffelser i UH-sektoren.

5.1.2 Opplæringsmaterieill

Funnene indikerer videre at opplæringsmaterieillet som tilbys av DFØ ikke nødvendigvis gir en fullstendig og nyansert informasjon. Informantene 5 og 6 påpeker at det er noe mangelfull informasjon om hvilke kriterier man skal stille på de forskjellige anskaffelsesområdene, og at dette oppleves som en barriere. Dette viser at det er rom for ytterligere kompetanseheving, noe som støtter opp under funnene i Anskaffelsesundersøkelsen (DFØ, 2022b) og Riksrevisjonens rapport (2022) om anskaffelser i det offentlige generelt. Universitets- og høyskolesektoren skiller seg derfor ikke fra resten av sektoren når det gjelder kompetansen.

Funnene i denne studien underbygger videre konklusjoner til Thomson & Jackson (2007), som hevder at informasjon og *hvordan* den presenteres må være nøye gjennomtenkt med hensyn til de forskjellige sidene av anskaffelsesfaget og ha *relevans* for brukeren. Informant 6 adresserer nettopp dette når hen sier at DFØ har veiledere som dekker kriterier og minstekrav på ulike områder, men likevel ikke alle områder, samtidig som at disse kunne vært mer tydelig.

Informanten poengterer at universitetene anskaffer en del ting som ikke dekkes av standardkravene til DFØ. Med andre ord er relevansen av tilgjengelig informasjon et område som åpenbart krever DFØs oppmerksomhet. Dette harmonerer også med funnene i Riksrevisjonens undersøkelse (2022) som påpeker mangelen på *allsidig og brukervennlig materiell*.

Nå oppleves dette som en barriere, men forbedring av dette er en potensiell driver ifølge informanten. På denne måten kan barrieren betraktes som en underutviklet driver (Leal Filho et al., 2019). Gitt at opplæringsmateriellet videreutvikles for å dekke flere behov, vil dette kunne stimulere til bedre implementering av bærekraftige anskaffelser.

I likhet med Testa et al. (2016) gir intervjudataene uttrykk for at kombinasjonen av ekstern "know-how" (for eksempel DFØs veiledninger) og fokus på intern opplæring er en sterk driver for bærekraftige anskaffelser. Et av funnene i denne studien er at avdelingene legger stor vekt på intern opplæring og kompetanseheving. Oppgaven med å holde seg oppdatert om bærekraft og formidle dette videre til kollegaer er ofte tillagt bærekraftsteamet eller bærekraftsansvarlig ved enheten. Dette ser ut til å være en av faktorene som bidrar til at informantene føler seg relativt trygge på sitt og deres avdelingers kompetansenivå innenfor bærekraftige anskaffelser.

Et annet interessant funn ble avdekket i samtalen med en av informantene, som snakket om å utnytte den eksepsjonelt høye kompetansen som finnes på universitetet. De som driver med miljøforskning og kjemi har for eksempel en dyptgående ekspertise innen materialer. Ifølge informanten ville dette være en verdifull ressurs i anskaffelsesprosessen og kunne supplere kompetansen til anskaffelsesrådgivere. Det ville vært til stor hjelp ved vurderinger av ulike produkter og deres miljøpåvirkning.

Vi kan finne en lignende innfallsvinkel hos Testa et al. (2016) som konkluderer med at organisasjoner med fordel kan lage en kobling mellom innkjøpsavdelingen og avdelinger som

driver med bærekraft: *“Only by creating synergy and increasing the organizational and operational links between these two functions the municipality can be prepared to fruitfully apply the approaches and requirements suggested by an external guideline”* (s. 1898).

5.1.3 Markedskunnskap

Et annet viktig perspektiv når man snakker om kompetanse er kunnskap om markedet og dets modenhet til å møte kravene i tildelingskriterier. I likhet med Brammer & Walker (2011) og Pacheco-Blanco & Bastante-Ceca (2016) finner jeg at markedskunnskap er en avgjørende faktor når det kommer til iverksetting av bærekraftige anskaffelser.

Halvparten av informantene har påpekt at de mangler markedskunnskap. Hvorfor dette er en så kritisk faktor, kan forklares ved å se på de mulige konsekvensene. Det kan føre til at man stiller uoppnåelige krav og mottar ingen respons eller respons fra kun noen få leverandører. Dette igjen svekker konkurranseprinsippet i henhold til LOA §4 (2016). På den andre siden kan det også føre til at man ikke stiller kravene høyt nok, fordi man tror markedet ikke er klart, mens det faktisk er det, slik informant 5 beskriver. Vedkommende opplevde til sin overraskelse at møbelbransjen hadde kommet langt og var klar for miljøkrav av den typen, i motsetning til det som var oppfatningen blant kollegaer. Derfor vil manglende kunnskap om markedet føre til at man ikke klarer å praktisere regelverket slik det er ment, og heller ikke oppnår de ønskede miljøeffektene.

En mulig løsning er et tettere samarbeid mellom institusjonene i UH-sektoren, for eksempel en felles database som inneholder informasjon om bærekraftige leverandører, slik Pacheco-Blanco & Bastante-Ceca (2016) foreslår.

Vi ser derfor tydelig at anskaffelsesrådgivere ved norske universitetene identifiserer barrierer og drivere med hensyn til kompetansen, som i stor grad harmonerer med konklusjoner i tidligere forskning. Samtidig opplever de fleste at kompetansen er tilstrekkelig, og til og med god. De forbedringene som kan gjøres, handler derfor hovedsakelig om justeringer av noe som allerede fungerer relativt bra, og som ikke oppfattes som en massiv hindring i arbeidet med bærekraftige anskaffelser.

Det er kun informant 4 som avviser at det er mangler på kompetanse i deres avdeling. Dette kan ha sammenheng med at universitetet vedkommende er ansatt på er en stor organisasjon

med et betydelig fagmiljø innen anskaffelser, som lenge har hatt fokus på bærekraftige anskaffelser og har jobbet mye med å oppnå høy kompetanse på dette området, og dermed skiller seg ut. Ellers har informantene nokså lik oppfatning når det gjelder kompetansen.

Barrierer med hensyn til kompetanse identifisert av informantene kan snus om til å være drivere hvis organisasjonen forbedrer intern flyt og synergier, og hvis DFØ forbedrer eksisterende veiledninger.

5.1.4 Kompetansen til behovshavere

Så langt har fokuset kun vært på kompetansen til anskaffelsesrågivere. En vel så interessant vinkling når man snakker om dette, er kompetansen til behovshavere. Thomson & Jackson (2007) argumenterer for at kompetanse rundt offentlige anskaffelser og informasjonsflyt *på alle nivåer* er en kritisk faktor når det kommer til iverksetting av bærekraftige anskaffelser.

En av funnene med hensyn til kompetansenivået er at behovshavere, altså de som skal kjøpe noe og lager bestillinger til innkjøpsavdelingen, har begrenset kjennskap til anskaffelsesregelverket og hva som ligger bak enhver avtale. Dette kan forklares med manglende engasjement og motivasjon, samt ulike ståsted og behov, noe som vil bli diskutert i dybden i neste delkapittel.

Det kommer tydelig frem i samtalene med flere av informantene at fravær av forståelsen hos brukere er til hinder: *«Så det er liksom også å få viktigheten av hva som ligger bak hver avtale vi har gjort, og alle evalueringer som er gjort da med tanke på bærekraft og menneskerettigheter. Så det er vel den største barrieren, liksom, hvordan nå ut»* (informant 1). Dette kan suppleres med det informant 4 sier om brukere: *«De må jo da ha en bevissthet og en kunnskap om at det er viktig og hva mulighetene er og hva avtalen inneholder.»*

Behovshaveren er sluttbrukeren i en anskaffelsesprosess, og hvis det mangler forståelse for hvordan prosessen gjennomføres og hvilke krav som stilles, kan det oppstå betydelige utfordringer. Hvis en anskaffelsesrådgiver og en behovshaver har helt forskjellige utgangspunkt, kan det være vanskelig å oppnå enighet. Som påpekt av informant 4, kan en anskaffelse som er teknisk gjennomført så godt som mulig og oppfyller alle bærekraftskravene, likevel være verdiløs hvis den ikke tilfredsstillter behovshaverens krav.

Det tydeliggjør at det er en balansegang mellom å gjøre anskaffelser som oppfyller krav til behovshaveren og oppfyller miljømessige krav, noe som kan oppleves som problematisk.

Funnene i denne studien underbygger derfor konklusjonen til Thomson & Jackson (2007) om at alle i organisasjonen må ha en forståelse rundt bærekraftige anskaffelser, men at fremstillingen bør være relevant og tilpasset de ulike interessentene.

5.2 Interessentenes holdninger til bærekraftige anskaffelser

En annen viktig aspekt som kommer frem av empirien er interessentenes holdninger til bærekraft og bærekraftige anskaffelser spesifikt. Med interessenter refereres det her til anskaffelsesrådgivere, ledelsen og behovshavere.

Funnene indikerer en sammenheng mellom ansattes engasjement for bærekraft og bærekraftige anskaffelser, samt hvordan dette engasjementet gjenspeiles i deres arbeid. Flere informanter beskriver en iboende dedikasjon til området, og det kommer frem at mange av dem innehar roller som spesialiserer seg på bærekraftige anskaffelser, enten som ledere eller som medlemmer av grupper som arbeider med bærekraft.

Dette er i tråd med Thomson and Jackson (2007) som sier at engasjerte anskaffelsesrådgivere ofte er pådrivere for grønne anskaffelser, og Grandia et al. (2015) som konkluderer med at ansattes holdninger er avgjørende for implementering av bærekraftige anskaffelser.

Anskaffelsesrådgivere som uttrykker et sterkt engasjement for bærekraft og bærekraftige anskaffelser fremstår som pådrivere for utvikling av bærekraftige anskaffelser, er opptatt av å tilegne seg ny kunnskap på området og kan være mer tilbøyelig med å formidle det til andre ved sin enhet.

Som nevnt i teorikapittelet er det ikke bare holdninger til anskaffelsesrådgivere som er avgjørende for vellykket implementering av bærekraftige anskaffelser, men også andre interessenter – herunder ledelse og brukere, må ha samme engasjement. Leal Filho et al. (2019) refererer i denne sammenhengen til «stakeholders fatigue». Skepsis og motvilje hos interessentene kan føre til at de gode bærekraftige initiativene blir motarbeidet (Leal Filho et al., 2019).

Resultatene støtter dette. Noen av de ansatte uttrykker at de fleste ikke er interessert i anskaffelser og ikke har kjennskap på hva det går ut på, herunder samfunnsansvaret som

ligger bak enhver anskaffelse. Det kan derfor være vanskelig å få gjennomslag for bærekraftige alternativer, når brukere ikke vil tenke nytt, men heller foretrekker å holde seg til samme leverandører og anskaffe samme produkter som de alltid har gjort. Et av spørsmålene som problematiseres er om hvorvidt alle alltid trenger moderne og høyteknologisk utsyr.

Ettersom innkjøpsenhetene ikke eksisterer i et vakuum, men må forholde seg til brukeren, vil motviljen for nytenkning og bærekraft oppleves som en barriere. Anskaffelsesrådgiveren er en gjennomfører, slik informant 3 beskriver, og isolert sett kan anskaffelsesrådgiver gjennomføre en perfekt anskaffelse som treffer på alle punkter og reduserer skadelig miljøpåvirkning (informant 4). Om denne imidlertid ikke oppfyller bestillerens krav, er det vanskelig å definere en slik anskaffelse som vellykket.

Det virker å være en utfordring å forholde seg til regelverket, som pålegger oppdragsgivere å fremme miljøvennlige løsninger, og sluttbrukeren, som ikke nødvendigvis har samme engasjement og vilje for bærekraft. Det stemmer i stor grad med Young et al. (2016) som finner at anskaffelsesrådgivere i Storbritannia legger betydelig vekt på interessenter i sin beslutningsprosess.

Informant 4 påpeker også den fragmenteringen som tradisjonelt preger høyere utdanningsinstitusjoner. Det eksisterer ulike organisatoriske nivåer - fakulteter, institutter og forskningsgrupper, i tillegg til den enkelte forskeren som også har sin akademiske frihet. Uten en kultur og praksis som fremmer bærekraft i hele organisasjonen, blir det vanskelig for en anskaffelsesrådgiver å stå alene i dette og være en pådriver. Dette resonerer også med funnene til Leal Filho et al. (2019), som fant ut at praksisen for bærekraftige anskaffelser lettere oppnås hvis interessentene viser stor interesse for organisasjonens bærekraftige adferd, eller omvendt kritiserer virksomhetens miljøskadelige praksis. Videre er det også i tråd med konklusjonene til Delmonico et al. (2018) og Ahsan & Rahman (2017).

I denne sammenhengen er kunnskapsformidling til alle i organisasjonen avgjørende, et tema som ble diskutert i det foregående delkapittelet. Det er mulig at mye av motstanden mot å velge bærekraftige løsninger rett og slett skyldes mangelen på kunnskap. For eksempel kan den vedvarende konflikten mellom pris og andre aspekter ved anskaffelser (som jeg vil komme tilbake til senere) potensielt løses ved å belyse mulighetene for besparelser gjennom å ta hensyn til hele livssyklusen til et produkt.

5.3 Ledelse

Resultatene i denne studien peker sterkt i retning av at ledelses vilje og medvirkning eller fraværet av dette, kan være enten en driver eller en barriere for bærekraftige offentlige anskaffelser. Halvparten av informantene snakker om behov for ledelse som er tydelig, støttende og oppfølgende. Dette samsvarer i stor grad med tidligere forskning

Young et al. (2016) legger i sin studie vekt på «collaborative leadership», - sterk ledelse som støtter, følger opp og er pådriver for kunnskapsutviklingen rundt bærekraftige anskaffelser, i harmoni med McMurray et al. (2014), Testa et al. (2016), Aragão & Jabbou (2017), Aldenius & Khan (2017), Delmonico et al. (2018), Ahsan & Rahman (2017), Mendoza et al. (2019) og Leal Filho et al. (2019).

Unntaket er Grandia et al. (2015) som erkjenner at det er en viktig aspekt og gjør jobben lettere for anskaffelsesrågivere, men konkluderer med at det ikke spiller en så betydelig rolle. Samtidig skriver Grandia (2015) at enkelte faktorer i ledelsens adferd kan ha innvirkning på bærekraftige anskaffelser. En ny studie som studerer ledelsens adferd og dens påvirkning på bærekraftige anskaffelser i dybden, ville kanskje kommet til en konklusjon som er mer i tråd med øvrig forskning på området.

Informant 2 nevner ikke ledelsesaspektet i samtalen, mens informant 4 sier at bærekraftige anskaffelser allerede er et prioritert område, så det ikke er behov for ytterligere innsats fra ledelsen. Dette kan forklares med at ulike universiteter har varierende grad av ledelsesengasjement og bærekraftsutvikling, samt at ulike individer oppfatter situasjonen subjektivt.

Funnene i denne oppgaven viser også at for noen oppleves fraværet av det oppfølgingsmessige som et problem. Det beviser at det ikke er nødvendigvis tilstrekkelig å forplikte seg til bærekraftige anskaffelser i strategier og retningslinjene alene, det må også komme til uttrykk gjennom tettere oppfølging, tydeligere organisering og evaluering. Dette ville ført til tydeligere resultater, slik informant 3 påpeker. Disse funnene er i tråd med Riksrevisjonenes (2022) funn, som viser at offentlige oppdragsgivere må bli bedre på datagrunnlag og statistikk om grønne anskaffelser for at det skal være mulig å analysere

miljøeffekter og bidra til mer effektive grønne anskaffelser, samt funn i undersøkelsen til OECD (2015).

Hvorvidt Riksrevisjonens funn om dårlig kvalitet på data og statistikk gjelder hele UH-sektoren kommer ikke tydelig fram av intervjudataene, og det er vanskelig å konkludere for hele sektoren basert på det lille utvalget som deltok i denne studien. I tillegg, identifiseres ikke måling og oppfølging og eventuelt fravær av dette som en barriere av de 4 andre informantene. Flere informanter opplyser at de fører oversikt over anskaffelser med hensyn til bærekraftsaspektene og har et system for avtaleoppfølging, men hvorvidt disse dekker behovene for å måle effektene av bærekraftige anskaffelser er vanskelig å si. En av informantene opplyser imidlertid at det ikke føres statistikk over bærekraftige anskaffelser med tanke på uttelling på bærekraft.

De ovennevnte funnene tyder derfor på at det som Riksrevisjonen finner med tanke på statistikk og oppfølging i den offentlige sektoren, også gjelder UH-sektoren spesifikt, selv om det er uklart i hvilken grad. Jeg finner imidlertid et grunnlag for å konkludere med at dette er et område som bør adresseres av oppdragsgivere i UH-sektoren.

5.4 Økonomisk handlingsrom

Anskaffelsesundersøkelsen (DFØ, 2022b) avdekket at økonomisk handlingsrom er en barriere for gjennomføring av bærekraftige anskaffelser. Dette finner man også i studier til Krizek et al. (2012), Thomson & Jackson (2007) og Young et al. (2016). Basert på resultatene i denne studien, kan man ikke hevde at det gjelder norske universiteter. Funnene viser at halvparten av informantene opplever at de har det økonomiske handlingsrommet for å satse på bærekraftige anskaffelser. Det indikerer at pris ikke er lenger avgjørende for en anskaffelse, selv om man har «*en endelig pengesekk å fordele*» slik informant 3 beskriver.

Hvorfor dette er et tilfelle, kan ha flere mulige forklaringer. For det første, dekker Anskaffelsesundersøkelsen hele den offentlige sektoren, herunder kommunale- og fylkeskommunale, statlige virksomheter og offentlige foretak og selskap. Derfor kan det være store variasjoner mellom disse virksomhetstypene. Informant 5 vurderer at det er nok bedre handlingsrom i UH-sektor, sammenlignet med små kommuner og helsesektoren. Dette støttes av informant 6, som sammenligner UH-sektor og kommunene.

For det andre er tidsperspektivet og nasjonale forskjeller en mulig faktor som bidrar til at funnene i denne undersøkelsen ikke samsvarer helt overens med tidligere forskning. OECDs rapport (2015) og studiene til Krizek et al. (2012), Thomson & Jackson (2007) og Young et al. (2016) daterer seg flere år tilbake i tid og dekker ulike regioner av verden – India, USA, Kina, EU-landene. Det skjer mye innen bærekraftsområdet, og endringene skjer raskt. I tillegg er det naturlig med variasjoner i hvor langt de forskjellige landene har kommet i sin bærekraftsagenda og hvor godt økonomisk rustet de er.

Igjen, det er mulig at et større og mer dekkende utvalg ville vist andre resultater. Det kan antas at mindre høyskoler opplever det økonomiske handlingsrommet som en større barriere enn store universiteter som er representert i denne studien.

Informant 1, 2, 3 nevner derimot økonomiske begrensninger ved utstyrsanskaffelser, men dette handler mer om en annen side av universitetenes økonomi, slik jeg tolker det, nemlig forskernes budsjetter. Vitenskapelige ansatte må ofte forholde seg til begrensede budsjetter og dermed opptatt av å få mest mulig ut av pengene og utstyret, slik informant 6 bemerker. Ettersom informanten også nevner at det økonomiske handlingsrommet ikke oppleves begrensende på dette universitetet, antar jeg derfor at det dreier seg om forskningsgruppers budsjetter eller eksempelvis eksterne midler i forskningsprosjekter, hvor man har et begrenset budsjett til å anskaffe et stykke utstyr, og ikke hvordan universitetene disponerer midler fra Kunnskapsdepartementet.

Informant 1 beskriver at behovshaverne ofte blir entusiastiske når man i startfasen av anskaffelsesprosessen snakker om bærekraft, men at entusiasmen minker når man kommer lenger inn i prosessen og begynner å snakke om pris. Der er også et problem at anskaffelsesrådgivere noen ganger kommer sent inn i bilde, og da er det allerede bestemt hva som skal kjøpes, ifølge informant 4. Her er det etter mitt syn en klar kobling til kompetanseaspektet og hvordan spre budskapet om bærekraftige anskaffelser til brukere, samt brukeres holdninger til bærekraft, som ble drøftet i delkapitler 5.1.1 og 5.1.2.

Som nevnt i teorikapittelet, vil prisforskjellene være nøytralisert på lang sikt hvis man ser på hele livssyklusen til en vare (Hidson & Clement, 2008). Det er derfor viktig å betrakte anskaffelser som en investering (Mendoza et al., 2019). Dersom universitetene lykkes med å nå ut til alle brukere, endre kulturen og holdninger til bærekraftige anskaffelser, vil dette forenkle anskaffelsesrådgiveres arbeid med bærekraftige anskaffelser.

Dette bekrefter også informantene 4 og 5, som sier at grønne anskaffelser er en mulighet til å spare penger på sikt, eksempelvis om man installerer varmepumper istedenfor oljefyr, selv om man må betale mer nå. Det er også lettere å argumentere for slike anskaffelser, ifølge informant 4, noe som er i tråd med Thomson & Jackson (2007) og Aldenius & Khan (2017). Pris kan derfor være en driver for bærekraftige anskaffelser i denne konteksten slik også Thomson & Jackson (2007) konkluderer med.

5.5 Ressursknapphet

Ressursknapphet er en av faktorer som hemmer bærekraftige anskaffelser i det offentlige i Norge (DFØ, 2022b). Anskaffelsesundersøkelsen viser at innkjøps-Norge opplever tid- og ressursmangel for å kunne gjennomføre en god anskaffelsesprosess (DFØ, 2022b). Lignende funn finnes også i studier til Preuss (2007) og Elliot & Wright (2013).

Basert på resultatene i dette prosjektet, er det mye som tyder på at dette er et problem som også rammer innkjøpsavdelingene i UH-sektor. Informant 6 sier at det per dags dato er vanskelig å avse ressurser til den siste fasen av anskaffelsesprosessen - avtaleoppfølging, som er i tråd med funnene i Anskaffelsesundersøkelsen.

I en tid preget av en økonomisk nedgang, og når det er flere i sektoren som sliter med trang økonomi, blir bemanning ofte blant de første områdene som berøres. Flere universiteter har eksempelvis i den siste tiden innført ansettelsesstopp. Samtidig, gjør nye endringer i regelverket at anskaffelsesrådgivere må bruke mye tid på rapportering og dokumentering av alle vurderinger. Det kan derfor være vanskelig å prioritere grundige miljøanalyser og markedsundersøkelser.

Her er det tydelig en sammenheng med kompetanseaspektet som ble diskutert tidligere. Økt kunnskap om markedet og hvilke kriterier man skal stille til de ulike markedene, ville frigjort mye tid som anskaffelsesrådgivere i dag bruker på å utforske dette. Dette fører til at fokuset blir å stadig gjennomføre nye konkurranser og inngå nye avtaler, i stedet for å jobbe med grundige analyser og faktisk følge opp inngåtte avtaler.

Følgelig understreker funnene at ressursknapphet med tanke på tid og bemanning utgjør en betydelig barriere for effektive og bærekraftige anskaffelser i universitets- og høyskolesektoren og det er et behov for tiltak for å adressere disse utfordringene.

6 Avslutning

6.1 Konklusjon

Dette forskningsprosjektet søker å bidra til en eksisterende forskning og forståelsen av drivere og barrierer anskaffelsesrådgivere i UH-sektoren møter ved iverksetting av bærekraftige anskaffelser. Problemstillingen for denne analysen var:

Hvilke barrierer og drivere påvirker bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektoren?

Forskningsdesignet var dybdeintervjuer med seks anskaffelsesrådgivere fra fem ulike universiteter.

Resultatene i denne oppgaven støtter i stor grad opp under det konseptuelle rammeverket som ble presentert i teorikapitlet og som var det teoretiske utgangspunktet for denne analysen. Funnene avslører at det eksisterer noen barrierer som UH-organisasjoner må overvinne for å kunne gjennomføre vellykkede bærekraftige anskaffelser. Samtidig konkluderer jeg med at noen av disse barrierene faktisk kan være underutviklede drivere og har potensial til å bli drivkraften for implementering av bærekraftige anskaffelser.

Som intervjudataene viser, er det gode grunner til å hevde at manglende kompetanse er en barriere. Generelt sett er kompetansen innenfor bærekraftige anskaffelser jevnt over god, uten store kompetansehull. Samtidig opplever flere informanter i denne studien at det mangler opplæringsmateriell som er nyansert nok og som dekker de spesielle behovene universitetene har. Dette oppleves som en barriere, da man må bruke mye tid selv på å finne ut av diverse problemstillinger. En driver er å aktivt bruke avdelingens interne kompetanse, samt kompetansen som finnes på universitetet, for å skape synergier. Videre gir funnene uttrykk for at kompetansen om markedet, dets modenhet og hvilke krav å stille for de forskjellige markeder er noe mangelfull.

Resultatene viser at ansattes engasjement for bærekraft og fagområde anskaffelser spiller en viktig rolle. Det kommer tydelig frem at engasjerte anskaffelsesrådgivere er pådrivere for kunnskapsutvikling og profesjonalisering innen bærekraftige anskaffelser i deres enheter.

Imidlertid er behovshaveres manglende engasjement for bærekraft og kunnskap om anskaffelser en barriere som må overkommes for å lette anskaffelsesrådgiveres arbeid. Det er viktig å nå ut til alle som kjøper varer og tjenester og formidle informasjon om mulighetene

og implikasjonene enhver anskaffelse har for miljø og samfunn. Det er en kulturell endring som må til.

På et ledelsesnivå er det avdekket et behov for mer tydelig lederskap, som stiller seg enda kraftigere bak de målene som er satt i strategier om å bli mer bærekraftig.

Et viktig bidrag til tidligere forskning er at pris ikke lenger virker å være en avgjørende faktor for en anskaffelse. Funnene viser at det er et økonomisk handlingsrom i UH-sektor når det gjelder anskaffelser som reduserer skadelig miljøpåvirkning og som fører til økonomiske besparelser på sikt. Prisaspektet har allikevel en stor betydning når det gjelder den enkelte forskeren og forskningsgruppene som vil kunne ha stramme budsjetter å forholde seg til og er dermed opptatt om å få best mulig ut av hver krone. I denne sammenhengen oppleves det som en motvilje og en barriere. Igjen, må det gjennomføres en kulturell endring og et kompetanseløft blant alle behovshavere.

Studien viser videre at disponibel tid og bemanning er en barriere for å kunne gjøre gode vurderinger, gjennomføre miljø- og markedsanalyser, samt gjøre en avtaleoppfølging. Bedre, mer nyanserte veiledere, samt bedre kunnskap om markedet vil frigjøre tid hos anskaffelsesrågivere.

Et annet viktig moment studien bidrar med er at det finnes en klar sammenheng mellom de ulike aspektene og muligheter til å dra synergier.

6.2 Oppgavens bidrag

Studiens bidrag er dypere forståelse for utfordringer som offentlige oppdragsgivere møter ved gjennomføring av bærekraftige anskaffelser. Oppgaven dekker et gap i forskningen om barrierer og drivere for mer bærekraftige anskaffelser i UH-sektoren i norsk kontekst.

Funnene i denne studien kan ikke generaliseres grunnet utvalgets størrelse og sammensetning, men kan danne grunnlag for videre forskning som blir diskutert i neste delkapittel.

6.3 Begrensninger og forslag til videre forskning

Denne studien har flere begrensninger som videre forskning imidlertid kan adressere. Som tidligere påpekt i diskusjonsdelen, kan sammensetningen av utvalget ha implikasjoner for

ekstern validitet. Informantene i denne undersøkelsen har deltatt frivillig og har en spesiell interesse for bærekraft og fagområdet. Av de seks informantene er det fem seniorrådgivere med omfattende erfaring innen anskaffelsesfaget. Mindre erfarne anskaffelsesrådgivere kan ha et annet syn på de aspektene som ble diskutert, som for eksempel kompetansen. Dessuten lyktes jeg ikke med å rekruttere informanter fra mindre universiteter og høyskoler tidlig i rekrutteringsprosessen, noe som ytterligere kan svekke validiteten. Det kan derfor hevdes at denne gruppen ikke er representativ for hele populasjonen av anskaffelsesrådgivere i UH-sektoren, og dette gjør det utfordrende å generalisere funnene.

Det er likevel verdt å merke seg at generalisering av resultatene ikke var formålet med dette forskningsprosjektet. Hensikten med studien var å oppnå en dypere forståelse av barrierer og drivkrefter, samt å studere dette i den konteksten informantene befinner seg i. Et forslag til videre forskning kan være en kvantitativ studie som inkluderer anskaffelsesrådgivere fra ulike typer UH-institusjoner, som var underrepresentert i denne oppgaven. Dette vil muliggjøre generalisering av funnene og gi konklusjoner for hele UH-sektoren, samtidig som det vil utforske om størrelsen på utdanningsinstitusjonen har noen betydning.

Videre er denne oppgaven en flercasestudie som gir innsikt i situasjonen på det aktuelle tidspunktet ved de ulike universitetene. Et forslag til videre forskning kan være et longitudinelt design for å undersøke hvordan situasjonen utvikler seg over tid. Dette er spesielt interessant med tanke på de lovendringene som trådte i kraft 01.01.2024, som nå pålegger offentlige oppdragsgivere å vektlegge miljøet med minimum 30 prosentpoeng. Ettersom det bare har gått noen få måneder siden lovendringene ble iverksatt på tidspunktet for denne undersøkelsen, er det vanskelig å trekke konklusjoner om hvordan dette påvirker anskaffelsesrådgiveres arbeid med bærekraftige anskaffelser, og om dette utgjør en barriere eller en driver for mer bærekraftige innkjøp.

Under intervjuene har flere informanter uttrykt skepsis mot lovendringen. Det kom frem i noen av samtalene at selv om intensjonen bak endringene er god, er det usikkert hvorvidt man oppnår miljøeffekter på den måten loven krever, samt at bestemmelsene i noen tilfeller kan være mer til hinder enn til hjelp og ikke nødvendigvis passer inn i den virkelige verden. Implikasjonene av lovendringen kan være en interessant innfallsvinkel å studere i fremtidig forskning.

Referanseliste

- Abbott, K. W. & Snidal, D. (2000). Hard and Soft Law in International Governance. *Int Org*, 54(3), 421-456. <https://doi.org/10.1162/002081800551280>
- Ahsan, K. & Rahman, S. (2017). Green public procurement implementation challenges in Australian public healthcare sector. *Journal of cleaner production*, 152, 181-197. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.03.055>
- Aldenius, M. & Khan, J. (2017). Strategic use of green public procurement in the bus sector: Challenges and opportunities. *Journal of cleaner production*, 164, 250-257. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.06.196>
- Andersen, T., Mwesiumo, D. E. & Svenning, G. A. (2023). *Hvilken type kompetanse og kunnskap trengs for å lykkes med grønne offentlige anskaffelser i samferdselsprosjekt?* (2023-8). Høgskolen i Molde. <https://hdl.handle.net/11250/3106555>
- Andrecka, M. & Mitkidis, K. P. (2017). Sustainability requirements in EU public and private procurement—a right or an obligation. *NJCL*, 57-89. <https://doi.org/10.5278/ojs.njcl.v0i1.1982>
- Anskaffelsesforskriften. (2016). *Forskrift om offentlige anskaffelser (FOR-2016-08-12-974)* Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2016-08-12-974>
- Anskaffelsesloven. (2016). *Lov om offentlige anskaffelser (LOV-2016-06-17-73)* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2016-06-17-73>
- Aragão, C. G. & Jabbour, C. J. C. (2017). Green training for sustainable procurement? Insights from the Brazilian public sector. *Industrial and Commercial Training*, 49(1), 48-54. <https://doi.org/10.1108/ICT-07-2016-0043>
- Asplan Viak. (2019). *Klimafotavtrykket av offentlige anskaffelser*. https://dfo.no/sites/default/files/2022-07/Rapport_klimafotavtrykk_FINAL.pdf
- Bell, E., Harley, B., Bryman, A. & Bell, E. (2022). *Business research methods* (6. utg.). Oxford University Press.
- Brammer, S. & Walker, H. (2011). Sustainable procurement in the public sector: an international comparative study. *International journal of operations & production management*, 31(4), 452-476. <https://doi.org/10.1108/01443571111119551>
- Cambridge Dictionary. (2024). Barrier. I. Cambridge University Press & Assessment 2024. Hentet 29.03.2024 fra <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/barrier>
- Cheng, W., Appolloni, A., D'Amato, A. & Zhu, Q. (2018). Green Public Procurement, missing concepts and future trends—A critical review. *Journal of cleaner production*, 176, 770-784. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.12.027>
- Dahl, I. (2024, 17.01.2024). *Nye klima- og miljøkrav – hvilke praktiske konsekvenser får det for din innkjøpshverdag?* Lansering av ny veileder om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser, Oslo. <https://vimeo.com/showcase/10151099>
- Delmonico, D., Jabbour, C. J. C., Pereira, S. C. F., de Sousa Jabbour, A. B. L., Renwick, D. W. S. & Thomé, A. M. T. (2018). Unveiling barriers to sustainable public procurement in emerging economies: Evidence from a leading sustainable supply chain initiative in Latin America. *Resources, Conservation and Recycling*, 134, 70-79. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.02.033>

- DFØ. (2022a). *Anskaffelsesundersøkelsen*. Anskaffelser.no. https://anskaffelser.no/sites/default/files/2022-06/Anskaffelsesundersokelsen_hovedrapport_2022.pdf
- DFØ. (2022b, 15.12.2022). *Anskaffelsesundersøkelsen*. Anskaffelser.no. Hentet 24.02.2024 fra <https://anskaffelser.no/innkjopsledelse/anskaffelsesundersokelsen>
- DFØ. (2023a, 29.08.2023). *Anskaffelsesordbok*. Anskaffelser.no. Hentet 13.01.2024 fra <https://anskaffelser.no/sporsmal/anskaffelsesordbok>
- DFØ. (2023b, 02.05.2023). *Hva er innovative anskaffelser?* Anskaffelser.no. Hentet 29.03.2024 fra <https://anskaffelser.no/innovasjon/hva-er-innovative-anskaffelser>
- DFØ. (u. å.-a). *Anskaffelsesprosessen steg for steg*. Anskaffelser.no. Hentet 22.02.2024 fra <https://anskaffelser.no/anskaffelsesprosess/anskaffelsesprosessen-steg-steg>
- DFØ. (u. å.-b). *Berekraftige offentlige anskaffingar*. Anskaffelser.no. Hentet 28.03.2024 fra <https://anskaffelser.no/nn/berekraftige-offentlige-anskaffingar>
- Druzin, B. H. (2017). Why does soft law have any power anyway? *Asian Journal of International Law*, 7(2), 361-378. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/S2044251316000229>
- Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., Kar, A. K., Baabdullah, A. M., Koohang, A., Raghavan, V. & Ahuja, M. (2023). "So what if ChatGPT wrote it?" Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R. & Lowe, A. (1991). *Management research : an introduction*. Sage.
- Eisenhardt, K. M. & Graebner, M. E. (2007). Theory building from cases: Opportunities and challenges. *Academy of management journal*, 50(1), 25-32. <https://doi.org/https://doi.org/10.5465/amj.2007.24160888>
- Elliott, H. & Wright, T. (2013). Barriers to sustainable universities and ways forward: A Canadian students' perspective. Proceedings of the 3rd World Sustainability Forum, <https://sciforum.net/manuscripts/2304/manuscript.pdf>
- Etse, D., McMurray, A. & Muenjohn, N. (2021). Comparing sustainable public procurement in the education and health sectors. *Journal of cleaner production*, 279, 123959. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123959>
- European Commission. (2008). *COM(2008) 400, Public procurement for a better environment*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0400:FIN:EN:pdf>
- European Commission. (2017). *Public Procurement for a Circular Economy*. European Commission. <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/knowledge/public-procurement-circular-economy>
- European Commission. (u.a.). *Green Public Procurement Criteria and Requirements*. Hentet 19.01.2024 fra https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en
- Finansdepartementet. (2023). *Statsbudsjettet 2024 - Direktoratet for forvaltning og økonomistyring - tildelingsbrev*. <https://dfo.no/sites/default/files/2023-12/Tildelingsbrev%202024.pdf>
- FN-sambåndet. (2015). *FNs bærekraftsmål*. Hentet 18.02.2024 fra <https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

- FN-sambåndet. (2023, 07.07.2023). *Parisavtalen*. Hentet 19.01.2024 fra <https://fn.no/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>
- FN-sambåndet. (u.å.). *FNs bærekraftsmål*. Hentet 22.02.2024 fra <https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Ghauri, P. N., Grønhaug, K. & Kristianslund, I. (1995). *Research methods in business studies. A Practical Guide*. Prentice Hall.
- Giglio, A. D. & Costa, M. U. P. d. (2023). The use of artificial intelligence to improve the scientific writing of non-native english speakers. *Revista da Associacao Medica Brasileira*, 69, e20230560. <https://doi.org/10.1590/1806-9282.20230560>
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The qualitative report*, 8(4), 597-607. <https://www.nova.edu/ssss/QR/QR8-4/golafshani.pdf>
- Grandia, J. (2015). *Implementing sustainable public procurement: An organisational change perspective* [Doktorgradsavhandling, Erasmus University Rotterdam]. Radbound university repository. <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/155663/155663.pdf>
- Grandia, J., Steijn, B. & Kuipers, B. (2015). It is not easy being green: increasing sustainable public procurement behaviour. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 28(3), 243-260. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13511610.2015.1024639>
- Grenness, T. (2020). *Slik løser du metodeproblemene i bachelor- og masteroppgaven* (1. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Gyori, G. (2022). The role of public procurement to foster social equity and justice: Critical reflections on the circular procurement concept. *Local Environment*, 27(10-11), 1242-1253. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13549839.2021.2001798>
- Haugland, B. K. (2024). Fra grått til grønt: 10 prinsipper for grønt innkjøpsvett. *Regnskap og revisjon, nr.1 - 2024*. <https://www.revregn.no/asset/Utgaver/2024/01/Revregn-2024-01-25-26.pdf>
- Hidson, M. & Clement, S. (2008). Driving sustainability through procurement: the Procura+ campaign. 3rd International Public Procurement Conference Proceedings, <https://www.ippa.org/IPPC3/Proceedings/Chaper%2033.pdf>
- Ingle, S. J. & Pack, A. (2023). Leveraging AI tools to develop the writer rather than the writing. *Trends Ecol Evol*, 38(9), 785-787. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2023.05.007>
- Khalifa, M. & Albadawy, M. (2024). Using artificial intelligence in academic writing and research: An essential productivity tool. *Computer Methods and Programs in Biomedicine Update*, 100145. <https://doi.org/10.1016/j.cmpbup.2024.100145>
- Krizek, K. J., Newport, D., White, J. & Townsend, A. R. (2012). Higher education's sustainability imperative: how to practically respond? *International journal of sustainability in higher education*, 13(1), 19-33. <https://doi.org/10.1108/14676371211190281>
- Leal Filho, W., Skouloudis, A., Brandli, L. L., Salvia, A. L., Avila, L. V. & Rayman-Bacchus, L. (2019). Sustainability and procurement practices in higher education institutions: Barriers and drivers. *Journal of cleaner production*, 231, 1267-1280. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.202>
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Lyng, G. S. G. (2022, 13.12.2022). *Bærekraft i offentlige anskaffelser - store markedsmuligheter for SMB*. Sticos. Hentet 14.01.2024 fra <https://www.sticos.no/fagstoff/baerekraft-i-offentlige-anskaffelser-store-markedsmuligheter-for-smb>

- Lyng, G. S. G. (2023, 22.08.2023). *Dobbel vesentlighet og bærekraft*. Sticos. Hentet 25.02.2024 fra <https://www.sticos.no/fagstoff/dobbel-vesentlighet-og-b%C3%A6rekraft>
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family practice*, 13(6), 522-526. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>
- McMurray, A. J., Islam, M. M., Siwar, C. & Fien, J. (2014). Sustainable procurement in Malaysian organizations: Practices, barriers and opportunities. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 20(3), 195-207. <https://doi.org/10.1016/j.pursup.2014.02.005>
- Meld. St. 22 (2018–2019). *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser*. Nærings- og fiskeridepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-22-20182019/id2641507/>
- Meld. St. 40 (2020–2021). *Mål med mening. Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-40-20202021/id2862554/>
- Mendoza, J., Hernandez Lopez, M. & Franco Escobar, S. E. (2019). Sustainable public procurement: From law to practice. *Sustainability*, 11(22), 6388. <https://doi.org/https://doi.org/10.3390/su11226388>
- Miljødirektoratet. (2021, 24.06.2021). *Om Europas grønne giv*. Hentet 19.01.2024 fra <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/internasjonalt/gronn-giv/europas-gronne-giv/>
- Mohammad, E. & Fritzman, I. (2022). *Bærekraft i offentlige anskaffelser: Hvordan iverksettes bærekraftensyn i offentlige anskaffelser av mat-og måltidstjenestekontrakter og hvilke utfordringer kan oppstå?* [Masteroppgave, OsloMet-Storbyuniversitetet]. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3016479/Mohammad_Fritzman_OAS_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nikolajeva, K. & Hansen, R. S. (2020). *Grønne offentlige anskaffelser-hvordan fungerer dt i en norsk kommune?* [Masteroppgave, Nord universitet]. <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/2678853/NikolajevaogHansen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- NKRF. (2023, 25.01.2024). *Nye veiledere relatert til offentlige anskaffelser*. Hentet 18.02.2024 fra <https://www.nkrf.no/nyheter/2023/12/19/nye-veiledere-relatert-til-offentlige-anskaffelser>
- Nodland, O. K., Orseth, A. A., Sandåker, A.-L. & Sjøfjell, B.-K. (2023, avsn. 8 21.11.2023). *Forskningsbaserte innkjøps-kontrakter kan bidra til bærekraft*. Khrono. Hentet 13.02.2023 fra <https://www.khrono.no/forskningsbaserte-innkjopskontrakter-kan-bidra-til-baerekraft/824576>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2017, 12.12.2017). *De grunnleggende prinsippene*. Regjeringen. Hentet 24.02.2024 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/konkurransopolitikk/offentlige-anskaffelser-/andre-kolonne/grunnleggende-prinsipper2/id2581849/>
- OECD. (2015). *Going Green: Best Practices for Sustainable Procurement*. https://www.oecd.org/gov/public-procurement/Going_Green_Best_Practices_for_Sustainable_Procurement.pdf
- Pacheco-Blanco, B. & Bastante-Ceca, M. J. (2016). Green public procurement as an initiative for sustainable consumption. An exploratory study of Spanish public universities. *Journal of cleaner production*, 133, 648-656. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.05.056>

- Preuss, L. (2007). Buying into our future: sustainability initiatives in local government procurement. *Business Strategy and the Environment*, 16(5), 354-365. <https://doi.org/10.1002/bse.578>
- PWC. (2024). *Kort om EUs bærekraftsdirektiv*. Hentet 25.02.2024 fra <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/baerekraftsrapportering/baerekraftsdirektivet-csr.html>
- Rakel, R. E. (2007). *Textbook of Family Medicine* (7. utg.). Saunders Elsevier. https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=ntcoDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA269&dq=establishing+rapport&ots=q0epIIYLXj&sig=M6Nmmdf4vuAjeE6_gJWWLd8zyB44&redir_esc=y#v=onepage&q=establishing%20rapport&f=false
- Regjeringen. (2021a). *A European Green Deal. Norwegian perspectives and contributions*. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/ud/nyheter/2021/norges-posisjonsnotat-om-europas-gronne-giv/id2845272/>
- Regjeringen. (2021b). *Hurdalsplattformen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hurdalsplattformen/id2877252/>
- Regjeringen. (2023). *Statsbudsjett 2024. Regjeringa vil gjere offentleg pengebruk grønare* <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringa-vil-gjere-offentleg-pengebruk-gronare/id2998578/>
- Revisorforeningen. (u. å.). *Revisors rolle*. Hentet 15.03.2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/artikler-barekraft/revisors-rolle/>
- Riksrevisjonen. (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser (Dokument 3:5 (2021–2022))*. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2021-2022/gronne-offentlige-anskaffelser.pdf>
- Singsaas, H. (2024, 17.01.2024). *Velkommen ved Hilde Singsaas, Direktør for DFØ* Lansering av ny veileder om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser, Oslo. <https://vimeo.com/showcase/10151099>
- SSB. (2023 08.12.2023). *Statistikkbanken. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter*. Hentet 13.04.2024 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10807/tableViewLayout1/>
- St. meld. nr. 36 (2008–2009). *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle anskaffelser*. F.-o. administrasjonsdepartement. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-36-2008-2009-/id559323/>
- Testa, F., Annunziata, E., Iraldo, F. & Frey, M. (2016). Drawbacks and opportunities of green public procurement: an effective tool for sustainable production. *Journal of cleaner production*, 112, 1893-1900. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.09.092>
- Thomson, J. & Jackson, T. (2007). Sustainable procurement in practice: Lessons from local government. *Journal of Environmental Planning and Management*, 50(3), 421-444. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09640560701261695>
- UiB universitetsstyret. (2020). *Anskaffelsesstrategi for Universitetet i Bergen 2020-2024*. I. https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2020/2020-04-23/S_40-20Anskaffelsesstrategi2020-2024.pdf
- UiO. (2023, 27.06.2023). *Autotekst: KI-drevet automatisk teksting på norsk*. UiO. Hentet 06.04.2024 fra <https://www.uio.no/tjenester/it/aktuelt/om-it/2023/autotekst-1.html>
- UK government. (2006). *Procuring the Future. Sustainable Procurement National Action Plan*. Department for Environment Food and Rural Affairs.

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a78e19040f0b6324769ae5f/pb11710-procuring-the-future-060607.pdf>

Yin, R. K. (1994). *Case study research : design and methods* (2. utg., Bd. vol. 5). Sage.

Yin, R. K. (2003). *Case study research : design and methods* (3. utg., Bd. vol. 5). Sage.

Young, S., Naggal, S. & Adams, C. A. (2016). Sustainable procurement in Australian and UK universities. *Public Management Review*, 18(7), 993-1016.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/14719037.2015.1051575>

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema og infoskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet «Bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høgskolesektoren»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å studere bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høgskolesektoren. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet utgjør en avsluttende eksamen for masterstudiet i Regnskap og revisjon ved UiT Norges Arktiske Universitet. Formålet med prosjektet er å identifisere barrierer og drivere for implementering av bærekraftige offentlige anskaffelser i universitets- og høgskolesektoren. Studiet skal forsøke å finne svar på hva som er hindringene for at bærekraftige offentlige anskaffelser ikke blir implementert i større grad, og hva som er drivere som kan bidra til å lykkes med dette.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UiT Norges Arktiske Universitet, Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi/Handelshøgskolen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forespørselen blir sendt til 10-15 innkjøpsavdelinger ved norske universiteter/høgskoler. En stilling innenfor området Anskaffelser kvalifiserer til å bli med i utvalget. Det vil bli gjennomført intervjuer med 6-7 informanter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at det vil bli gjennomført et dybdeintervju. Det vil ta ca. 45 minutter av din tid. Intervjuet vil omfatte spørsmål om din stilling, ansvarsområde, utdanning, erfaring med anskaffelser, hvordan du vurderer bærekraftige anskaffelser ved ditt universitet/høgskole, samt identifisering av drivere og barrierer for dette, etc. Intervjuet vil bli tatt opp.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Kun student vil ha tilgang til opplysningene som kan identifisere deg.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon. Opplysningene som blir publisert er din funksjon, ansvarsområdet, utdanningsbakgrunn og erfaring med anskaffelser generelt. Navnet på universitetet/høgskolen vil ikke bli publisert.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 30.07.2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Opptakene blir transkribert og slettet etter prosjektslutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag UiT Norges Arktiske Universitet, Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi/Handelshøgskolen har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UiT Norges Arktiske Universitet, Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi/Handelshøgskolen ved Kseniia Maltceva (student), kseniia.maltceva@uit.no, mobil: 92 52 13 96/ Nils Magne Larsen (veileder), nils.magne.larsen@uit.no, telefon: 77 05 82 27
- Vårt personvernombud: Annikken Steinbakk, Epost: personvernombud@uit.no, telefon: 77 64 69 52, mobil: 957 30030

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Kseniia Maltceva
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitets- og høyskolesektor», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Godkjenning fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
529146

Vurderingstype
Automatisk

Dato
24.01.2024

Tittel

Foreløpig tittel: Bærekraftige offentlige anskaffelser i Universitet- og høyskolesektor. Hvilke barrierer møter norske universiteter som hindrer implementering av bærekraftige anskaffelser i større grad og hva må til for å lykkes med dette?

Behandlingsansvarlig institusjon

UIT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi / Handelshøgskolen

Prosjektansvarlig

Nils Magne Larsen

Student

Kseniia Maltceva

Prosjektperiode

23.01.2024 - 31.07.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.07.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertrедelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vedlegg 3: Intervjuguide

DEL 1 Presentasjon av oppgaven og bakgrunnsinformasjon om informant	1. Presentasjon av oppgaven <ul style="list-style-type: none">• Problemstilling• bakgrunn for valgt tema• hvordan intervjuene skal brukes• opplyser om anonymitet og mulighet til å trekke seg
	2. Fortell litt om deg selv <ul style="list-style-type: none">• Hvilken stilling har du?• Hva er ditt ansvarsområde?• Hvor lenge har du hatt denne stillingen?• Hva er din utdanningsbakgrunn og tidligere erfaring med anskaffelser?• I hvilken grad er du involvert i arbeid med bærekraftige anskaffelser?
DEL 2	3. Fortell litt om innkjøpsavdelingen din <ul style="list-style-type: none">• Hvordan er den organisert?• Hvor mange årsverk?• Hvor mange anskaffelsesrådgivere?• Har avdelingen en dedikert rådgiver på bærekraftige anskaffelser?
	4. Hva legger du i begrepene bærekraft og bærekraftige/grønne anskaffelser? <ul style="list-style-type: none">• Er bærekraftige anskaffelser noe som bør prioriteres og eventuelt hvorfor?• Hva er ditt syn på nasjonale miljømål og vekten det legges på bærekraft i anskaffelser?
	5. Kan du fortelle om din og avdelingens kompetanse rundt anskaffelser?

	<ul style="list-style-type: none"> • Kan du fortelle om kompetansen rundt bærekraftige/grønne anskaffelser? • Hvordan jobbes det med kompetansebygging innen bærekraftige anskaffelser? Legges det vekt på dette? Gi eksempler • Hvordan mener du kompetansen kan løftes?
	<p>6. Er bærekraftige anskaffelser et prioritert område i din avdeling (ditt universitet)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kommer det til uttrykk? • Har ditt universitet/høyskole egen anskaffelsespolicy/retningslinjer/strategi som omtaler bærekraftige anskaffelser?
	<p>7. Kan du beskrive hvordan miljøhensyn implementeres i anskaffelser i din avdeling (universitet)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor viktig miljøhensyn er sammenlignet med andre kriterier? • Kan du beskrive hvordan miljøhensyn ivaretas i tildelingskriterier? • Er det nok kvalifiserte tilbydere? • Hvordan jobber din avdeling med sirkulære anskaffelser?
	<p>8. Hvordan oppleves forholdet mellom økonomisk handlingsrom og miljøhensyn? Forholdet mellom ressursknapphet og miljøhensyn?</p>
	<p>9. Kan du beskrive hvordan ledelsen på ditt universitet/din avdeling på ulike måter oppmuntrer til mer bærekraftige anskaffelser?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kommer dette til uttrykk?

	<p>10. Blir anskaffelser evaluert/ målt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan foregår dette? • Hvorvidt evalueres/ måles bærekraftige anskaffelser?
	<p>11. Hva mener du må til for at din enhet skal legge større vekt på bærekraft hensyn ved anskaffelser? (drivere)</p> <p>Er det noen forhold som virker hemmende for at din enhet skal legge mer vekt på bærekraft? (barrierer)</p>
<p>DEL 3</p> <p>Avslutning</p>	<p>12. Har du noe mer å tilføye?</p> <p>Konklusjon og oppsummering</p>